

Přítomnost

49
nezávislý
týdeník

ROČNÍK XIII

V PRAZE 9. PROSINCE 1936

ZA K č 2.—

Člověk a instituce

F. PEROUTKA

O povaze a politice Léona Bluma

JOHN GUNTHER

Německo zakazuje uměleckou kritiku

André Gidovo zklamání ze SSSR

OTTO RÁDL

Hygiena duševní

VLADIMÍR VONDRÁČEK

Česká troufalost: žítí po svém

Z. SMETÁČEK

Styl práce — Těšínské intermezzo — Jak odcházejí — Vyživa a - politika

Nadprodukce interpelací — Národní student odpovídá

O celostátní týdeník

Sana sanuje Váš rozpočet

Váš rozpočet prostě velí,
abyste používala tohoto
jemného margarinu,
vyrobeného z nejlepších
surovin a nejjemnějších přísad.

SANA VŽDY ČERSTVÁ

Zde recept:

mléko
žloutky z vajec
kokosový olej
olej z burských oříšků
rostl. lecithin

MOVADO

PRECISNÍ HODINKY - SVĚTOVÉ POVĚSTI !

Loutky, divadla

zn. JERA v la provedení
a levné u výrobce

Jan Král, Praha VI,

Na Slupi 13 (T. 344-96) Ceník zdarma

KLUB PŘÍTOMNOST

sekretariát a klubovní místnost v Praze XI., budova
Všeobecného pensijního ústavu (vých. vchod), tel. 355-33

Pravidelné debatační večery ve středu v 19.30 hod.

Referují: 9. XII. Ministr Ervin Zajícěk:

Der sudetendeutsche Aktivismus, seine Grundlagen und seine Grenzen.

16. XII. Prof. dr. Frant. Weyr:

Svoboda vědeckého badání a vysokoškolská autonomie.

Další večer koná se až po vánocích ve středu,
13. ledna 1937.

Sanatorium dra Borůvky

PRAHA II, LEGEROVA UL. 61n.

Ústav pro choroby chirurgické, ženské a porody

Telefon 212-3-7, 379-0-6, 332-3-8

Dne 2. t. m. konala se v klubu „Přítomnost“ velmi zajímavá přednáška francouzského novináře pana Maurice Schuhmanna, jakož i anglického politika a publicisty Edgara P. Younga na téma „Francouzsko-anglická spolupráce v zahraniční politice“. — První řečník zabýval se nejprve aktuálním tématem dnešní světové politiky, francouzsko-anglickou „entente cordiale“, jejíž bezvadně fungování musí tvořit základnu zahraniční politiky obou států právě dnes, kdy německá propaganda soustřeďuje v tomto směru svůj hlavní útok, snažíc se oba státy od sebe oddělit. Tato „entente cordiale“ není však pokusem o nějakou izolaci evropského západu od střední Evropy; pokud jde aspoň o Francii, je si tato zcela vědoma, že se nemůže zříci závazků, poutajících ji k nám, neboť by to pro ni samu znamenalo úpadek. Pan Schuhmann promluvil pak o dnešních vnitropolitických poměrech ve Francii, zdárniv, že sociální reformy právě tam prováděné, neznamenají nějakou „bolševizaci“, naopak, že jimi byl nejen posílen hospodářský stav země (o čemž svědčí úbytek nezaměstnaných), nýbrž i vlastenecké cítění lidu, a to i v řadách francouzských komunistů. Další otázkou, kterou řečník formuloval, jak totiž docílit od Anglie, aby věnovala zvýšenou pozornost středoevropským věcem, přešel k problému

mu čl. politicko-kulturní propagandy v Anglii. Konstatoval, že jsme tam dosud nezadržovali dost přesvědčivě, že naše věc je spravedlivá; je třeba upoutati k sobě pozornost Angličanů a přesvědčit je, že tu běží i o jejich zájmy. Řečník, jenž doprovázel svého času Edena do Moskvy, osvětlil konečně velmi pronikavě poměr Německa a Anglie k sovětskému Rusku před válkou a dnes. — Další řečník, pan E. P. Young, jehož vývody byly potvrzením závěrů p. Schuhmannových, uvedl na vysvětlenou okolnosti, jež působí, že anglická zahraniční politika projevuje dnes v otázkách, v nichž jde o její zájem i prestiž, postoj kolísavosti, netečnosti a nestatečnosti. Mnoho tu působí neinformovanost politikův kruhů a hospodářské i sociální poměry, což vše podporuje stanovisko reakčních kruhů. Zřejmým dokladem pochůbené anglické politiky bylo chování vůči údllostem v Habeši a nyní ve Španělsku. Vzhledem k tomu musí demokratické síly středoevropské být aktivnější než dosud a pokud jde o Československo, je i podle mínění p. Younga nutno, aby řeklo jasně Anglii, čeho si od ní přeje, a aby tam udělalo více „reklamy“ svému tak vyspělému demokratickému. — Po obou přednáškách konala se živá debata, za níž oba řečníci měli příležitost vysvětlit ještě jasněji a otevřeněji své myšlenky.

OBSAH 48. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: E. VYŠKOVSKÝ: Jak se povedla druhá devalvace. — OTTO RÁDL: Nobelova cena míru. — BEDŘICH PILC: Diktátory in spe. — KAREL KUBATA: Debata o lihovém hospodářství. — FRÍČ: Po závodních volbách prognosa pro obce. — ZDENĚK SMETÁČEK: Zkouška pro demokracii. — Po udělení ceny míru. — Zkouška přátelství. — Těžká cesta z autarkie. — Zase jeden monopol? — Stráž nebo politická garda? — Příklad, který by měl táhnout. — K vývoji studentstva. — Spělé pohraničí. — Prostě o knihách,

Přítomnost

za redakci
odpovídá **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE II., NÁRODNÍ TRÍDA 18

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.— • Užívání nov. známek povoleno řed. pošt. a tel. v Praze č. 13301-24-VI z 10. 1. 1924 • Podací úřad Praha 25

TISKEM KNIHTISKÁRNÝ O R B I S, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA Č. 62

SVÝM DĚTEM

způsobíte největší radost jen opravdu dobrou a zábavnou knihou.

DRUŽSTEVNÍ PRÁCE

vydala tyto skutečně dobré dětské knihy:

Pro ty nejmladší:

LADA:

Kalamajka

24 obrazů
Kartonovaný výtisk Kč 26.—

MARČANOVÁ:

Náš svět

18 obrazů Toyen
Kartonovaný výtisk Kč 28.—

Pro děti do deseti let:

GRAHAME:

Žabákova dobrodružství

16 vyobrazení J. Čapka
Kartonovaný výtisk Kč 31.—

SPIPKA:

Napucánek

Pohádky z Podkarpatské Rusi,
37 vyobrazení
Kartonovaný výtisk Kč 35.—

Pro děti od deseti let:

FABRICIUS:

Plavčí kapitána Bontekoea

Dobrodružný román. 17 vyobrazení
Kartonovaný výtisk Kč 55.—

FILIP:

Poslední oběť Bélova

Dobrodružná povídka. 8 vyobrazení
Kartonovaný výtisk Kč 23.—

GREGOR:

Rychlonohý Lišák

Román ze života Indiánů
Kartonovaný výtisk Kč 40.—

GRUZDĚV:

Život a příběhy Maxima Gorkého

13 obrazů F. Bidla
Kartonovaný výtisk Kč 32.—

SULA:

Osada kmene Juchacha

Skautský román, 19 vyobr.
Kartonovaný výtisk Kč 32.—

WEDDING:

Eda a Unku

Dětský sociální román, 8 vyobrazení
Kartonovaný výtisk Kč 30.—

U K N I H K U P C Ů

B. M. KLIKA
spol. s r. o.

PRAHA II, NÁRODNÍ TŘ. 36

Naše knihy, které se v anketě Lidových novin umístily v desítce nejzajímavějších knih r. 1936 a v prvních skupinách knih nejúspěšnějších:

John Gunther: *Evropa - jaká je*. 3. vydání. 55- Kč. Váz. 70 Kč. Podobizny vůdčích lidí

Karel Čapek: *Válka s Mloky*. 3. vydání. Román. 35 Kč. Váz. 45 Kč. V polokožené vazbě 55 Kč. Zvláštní vydání v arších 50 Kč.

Karel Čapek: *Francouzská poesie*. Básně. 3. vydání. 25 Kč. Váz. 30 Kč. V polokožené vazbě 45 Kč. Zvláštní vydání v arších 50 Kč.

Josef Čapek: *Kulhavý poutník*. Metafysický román. 2. vydání 20 Kč. Váz. 30 Kč. V polokožené vazbě 40 Kč. Zvláštní vydání v arších 40 Kč.

Ferdinand Peroutka: *Budování státu*. Československá politika v letech popřevratových. 4 díly (5 svazků) 325 Kč. Váz. 395 Kč. V polokožené vazbě 500 Kč.

Josef Hora: *Máchovske variace*. Básně. 2. vydání 15 Kč. Váz. 25 Kč.

Karel Čapek: *Cesta na sever*. Cestopisná causerie. 4. vydání 25 Kč. Váz. 35 Kč. V polokožené vazbě 45 Kč. Zvláštní vydání v arších 50 Kč.

Karel Čapek: *Obyčejný život*. Román. 7. vydání. 22 Kč. Váz. 32 Kč. V polokožené vazbě 42 Kč.

Karel Poláček: *Okresní město*. Román. 30 Kč. Váz. 42 Kč.

Henry Williamson: *Nesmrtelný losos*. Román. 2. vydání. 20 Kč. Váz. 32 Kč.

K. Č.: *Hovory s T. G. Masarykem*. 50tý tisíc. Definitivní souborné vydání. Váz. 60 Kč. V polopergamenové vazbě 75 Kč.

Jan Herben: *Masarykův rodinný život*. 3. vydání 10 Kč. Váz. 16 Kč.

R. H. Bruce Lockhart: *Cestou ke slávě*. 2. vydání. Paměti diplomata. 45 Kč. Váz. 60 Kč.

Arne Novák: *Duch a národ*. Studie a podobizny. 35 Kč. Váz. 47 Kč.

Jan Mukařovský: *Estetická funkce, norma a hodnota jako sociální fakty*. 15 Kč. U knihkupců.

F R . B O R O V Ý

PRAHA II,
Národní třída 18.

BRATISLAVA,
Dunajská ul. 21.

POLSKO o jeho životě politickém, kulturním a o našich vzájemných stycích informuje kniha právě vyšlá:

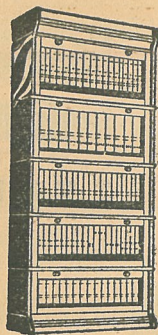
Václav Fiala:

SOUDOBE POLSKO

POLITICKÁ KNIHOVNA „ORBIS“
Kč 42.—, váz. Kč 52.—

Z obsahu: Polsko v geografickém a sociálním popisu. - Psychologie polských politických stran a jejich vliv na chod veřejných věcí. - Osudy polské vnitřní politiky za života maršála Pilsudského. - Polská zahraniční politika a její poválečné výsledky. - Polsko mezi Německem a Ruskem. - Polsko po smrti maršála Pilsudského atd.

U knihkupců. Nakladatelství „ORBIS“, Praha XII.

Vánoční dárek každému!

Amer. nastavovací
knihovna

Počet a sestava dílů dle přání

Dodá všude, levně

J. Klíma,

továrna amer. kancel. nábytku

Praha II, Vodičkova 22. Telefon číslo 295-02

KRAUS & SPOL.

tailors for gentlemen and ladies

Telefon 309-69

PRAHA II,
Panská ul. 10

Sanatorium dr. Opatrný

Telefon číslo 15

Starý Smokovec

léčí plicní choroby - Morbus Basedow

Otevřeno po celý rok

ŽIVOT

list pro výtvarné umění a uměleckou kulturu
vydá zvláštní dvojčíslo 3-4 k Vánocům 1936:

Nová česká scéna

s příspěvky E. F. Buriana, Jiřího Frejky, J. Honzla, J. Trägra, arch. Vl. Hofmana, Fr. Tröstra, M. Kouřila atd. V obrazové části obsáhne ve zkratce nejvýznamnější díla vývoje k moderní české divadelní inscenaci a bude širokým obrazem současné české divadelní práce scénické. Vedle reprodukcí černých bude svazek ilustrován 16 přílohami barevnými. Vyjde rovněž jako separát formátu norm. kvartu s textem na těžkém ofsetu ve zvláštním přebalu a cizojazyčnými resumé článků, se 100 jedno-barevnými a 16 vícebarevnými reprodukcemi na křídě. Tento separát v ceně Kč 25.—, vydáme v omezeném počtu výtisků pro ty, kteří nejsou předplatiteli revue „Život“, přihlásí-li se do 19. prosince t. r. Předplatitelé „Života“ obdrží tento tisk ve formě normálního dvojčísla, rozšířeného rozsahu, bez jakéhokoliv příplatku. Celoroční předplatné na ročník (10 čísel) činí Kč 50.—.

Přihlášky adresujte na:

ŽIVOT

list pro výtvarné umění a uměl. kulturu, Praha III., Besední 5.

Přihlašuji se za odběratele separátu Života „NOVÁ ČESKÁ SCÉNA“. Částku zaplatím složenkou najednou — na půl roku — připište na můj účet.

Podrobná adresa:

.....
.....

Škrtněte co se nehodí.

Žádám o pravidelné zaslání uměleckého časopisu ŽIVOT. Předplatné zaplatím složenkou najednou — na půl roku — připište na můj účet.

Podrobná adresa:

.....
.....

Škrtněte co se nehodí.

Člověk a instituce

Anglický král vzrušil svět, a četní sentimentalisté v novinách začínají popotahovat nad jeho dojemnou historkou a vyzývají publikum, aby si připravilo kapesníky, protože nepochybně nastane příležitost k prolévání sympatisujících slz. Dělají, co umějí: sentimentalismus je jejich povoláním. Pod jejich vlivem dívají se lidé na anglickou dvorskou historku jako na film, jehož hlavní otázkou jest, zda se na konec dostanou nebo nedostanou. Film si už tolik přizpůsobil duši dnešního člověka, že světem jde zuřivé volání po happy endu. Američtí filmoví producenti neodvážejí se vyrobit film bez happy endu, což asi souvisí s jakousi touhou lidské duše po rovnováze a s přáním viděti tím více štěstí na plátně, čím méně se ho vyskytuje ve skutečném životě. Kdybych příběh krále Eduarda a paní Simpsonové viděl ve filmu, asi bych si také přál, aby překonali všechny překážky, starčekého Baldwina a zlého arcibiskupa, a dostali se za sebe.

Bohužel se tato historka odehrává ve světě plném nebezpečí a zmatků, a na neštěstí pro sympatického hrdinu a pro hrdinku, o níž zatím nevíme, je-li sympatická, není vyjednáno, že to bude jen zákulisní historka anglického dvora, nýbrž může to být i kus historie britské říše. A poněvadž by se opravdu z toho mohl vyvinout kus historie britské říše, mohl by z toho pak povstati i kus historie světa. Také naší historie. Nikdy nezapomínejme na to, že Hitler se přiznal, že anglická říše je jednou z těch mála věcí, jež mu imponují, a že by nechtěl, aby se Německo ještě jednou střetlo s touto silou. Světová situace je taková, že si nemůžeme přát, aby byly oslabovány síly, které panu Hitlerovi imponují. Tušíme, že nejlépe na uzdě bude moci býti udržen obavami. Je dnes v zájmu světa a míru, aby Anglie zůstala silná a mocná, aby dále „ovládala vlny“. Světový instinkt spíše by svěřil tuto vládu anglickému duchu než komukoliv jinému. Zachování světového postavení Anglie je mnohem důležitější než více méně soukromá otázka, zda se dva lidé za sebe dostanou. Na neštěstí příliš mnoho našich feuilletonistů vidělo „Maryšu“ a nemají jiného přání, než aby si anglický král počínal jako bouřlivý milovník tohoto dramatu.

Není ještě známo, jak se rozhodne. Snad zůstane v paměti lidstva jako velký milovník. Zůstane však v paměti také jako velký král — ve chvíli, kdy Anglie velkého krále jistě potřebovala, kdy toho potřeboval celý svět? Postavil by pomníček lásce, k němuž budou moci putovati dojatí erotikové budoucích dob. Ale zda by se neukázalo, že pobořil pomník britské říše, který vždy bude větší než jakýkoliv pomník, postavený na oslavu osobního života? Že zatemnil světlo na majáku, když mnoho lodí hledalo cestu mezi úskalími? Tento lidsky nejsympatičtější princ stal se lidsky nejsympatičtějším králem. Vřelé srdce, ale jaký státník? Stojí na místě, kde nepostačí, má-li osobní půvaby, na místě, kde se od něho očekává také nějaké dílo.

Doba, která poztrácela mnoho ze smyslu pro instituce, má značně předpokladů pro to, aby sympatisovala s vřelým srdcem proti instituci. Právo srdcí je viditelnější než právo institucí. Mohou je postřehnouti už oči sentimentálního feuilletonisty. Právo institucí začíná býti viditelné teprve ve vyšších polohách ducha.

Bylo by nesmyslné popírat, že Anglie žádá od svého krále, aby si uložil lidské omezení. Ale není třeba, aby se nad tím příliš dojímalí lidé, jejichž život sám pln omezení, která jim ukládá chudoba nebo jiné okolnosti, mezi nimiž jest příprava na novou světovou válku. Poněvadž svět se zmítá v chaosu horším, než jaký kdy poznal, každý z nás má své úkoly a své povinnosti, a hlavním měřítkem, jež musíme dnes klásti na lidi, není otázka po vřelosti jejich srdce, nýbrž otázka, jak přispěli k zdoání chaosu, hrozcícího pohltit, co za tolik století bylo vybudováno. Před tím vyblédá důležitost mnohých otázek soukromých, také soukromý problém anglického krále.

Četl jsem chválu na tohoto muže, že se nedal uniformovat, že zápolí o právo své osobnosti. Zápasí-li někdo o právo své osobnosti, jest to znamenité, děje-li se tak na pravém místě. Králem se člověk nestává proto, aby uplatňoval svou osobnost. Odmítl prý na sebe navléci uniformu — ale zda si uvědomuje, že navlékl na sebe uniformu v tom okamžiku, jakmile se stal králem? A zda si uvědomuje, že může nyní, jestliže podryje rozhodující roli Anglie, přispěti k tomu, aby miliony jiných lidí musily na sebe navléci vojenskou uniformu? Pro jednu pomyslounou uniformu nezapomínejme na miliony zcela nepomyslouných uniforem jiných. Je zcela pochybeno, posuzujeme-li ho jako soukromého člověka. Není soukromým člověkem, je institucí, a měl to patrně věděti ve chvíli, kdy po prvé vystupoval po stupních trůnu. Není naším dílem, nýbrž těch, kdo instituci anglické monarchie vytvořili, ta okolnost, že za neodlučitelný od ní jest pokládán zvláštní, nesrdečný a snad i nudný ráz sňatku. Ale ať toto pravidlo vzniklo právem nebo neprávem, zdá se, že jeho nedodržení může podkopat vážnost instituce.

Co vlastně žádají Angličané od svého krále? Nikde jsme neshledali, že by na něho kladli velké požadavky stran inteligence. Zdá se naopak, že krále příliš inteligentního by pokládali za nebezpečného. Ochetně se smiřují s člověkem prostředním. Stačí jim dobromyslný a populární amatér. Věří, že sami mají dosti rozumu, aby věděli, co je třeba dělat, a protože jsou instinktivními demokraty, netouží po tom, aby král byl rozumnější než celý národ. Nežádají od něho nic jiného, než aby představoval jakousi úctyhodnost a stálost, přejí si, aby jim dodával trochu důstojnosti, jako návštěva kostela třeba. Macdonald napsal kdysi: „Monarchie zaručuje obřadům onu důstojnou formalitu, již vyžaduje řádné jejich provedení.“ Vskutku, jakási obřadnost je od monarchie neodlučitelná, snad proto, že tvoří celou polovinu nebo celé tři čtvrtiny jejího smyslu. Angličtí občané nesmekají před králem pro nic za nic. Věduce, že je asi nepředčí v ohledu

intelektuálnym (kdyby toto bylo cílem království, nemělo by být dědičné), smekají před ním proto, že jim představuje jakýsi obřadný styl, který dělá dobře formalistním stránkám jejich duše, a proto, že předpokládají, že je ochoten pro zachování tohoto stylu i něco obětovat. Zdá se jim, že nevhodný sňatek může porušit tento styl, jeden z mála závazků, jež mu ukládají. Úctyhodný sňatek jest patrně jednou z věcí, jež patří ke královské obřadnosti. Anglický národ nechce na svém králi mnohem více, než aby se choval důstojně. Jen anglický národ sám jest oprávněn říci, jaký v tom shledává prospěch. Nemůžeme žádnému národu předepsat, jak si má úctyhodnost představovat. Doby, kdy na udržení monarchie stačila síla fyzická, zmizely. Udrží se tam, kde ještě zbyla, nepochybně jen stálými důkazy o své užitečnosti a ušlechtilosti, o tom, že svou existencí propůjčuje národu větší míru důstojnosti. Jsme povinni býti uctiví vůči anglickému králi, ale jsme povinni býti uctiví i vůči anglickému národu a nemyslet, že odporuje sňatku svého krále s dvakrát rozvedenou Američankou jen proto, že se zbláznil nějakým zastaralým způsobem.

Jestliže se člověk ujímá nějaké funkce veřejné, musí míti nepochybně na paměti, že přijímá s ní zcela zvláštní povinnosti a omezení. Lékař nesmí zůstat doma, když zuří epidemie, ač by to snad s onoho v těchto dnech tak často citovaného stanoviska bylo i pochopitelné. Policista nesmí stoupat, když na ulici vyběhne gangster s revolverem. A anglický král nepochybně nesmí se oženit způsobem, který by byl schopen porušit představu jeho lidu o důstojnosti. Je to snad trpké, ale je to závazek. Vzniklo to z podobných důvodů, z nichž katolická církev nařizuje svým kněžím zachovávat pohlavní čistotu. Anglie nejde tak daleko: žádá od krále jen, aby zachovával čistotu společenskou. K mnohým právním, jež dala svému králi, uložila mu nepochybně také několik omezení.

Angličané jistě nejvíce ze všech národů dovedli by se spravovati bez krále. Podržují-li ho přes to, udělají mu asi speciální úlohu, a je nebezpečno, odmítá-li ji vyplnit. Síla anglické monarchie je v ničem jiném než v dobrovolné přichylnosti lidu, a všichni ti angličtí Jiří a Eduardové nemohou si počínat tak volně jako Göring, protože nepochybně mají mnohem méně moci. Ze země ozývá se volání ke králi: prosíme, buď úctyhodný, i když se ti nechce!

Je to pochopitelné: více než čímkoliv jiným byla monarchie vždy vyvrcholením anglického formalismu a tradicionalismu, jedním z proudů onoho směru, jenž nutí anglické soudce, aby se dosud potili v parukách, Angličany, aby se obřadně oblékali k večeri, a anglické časopisy, aby větší část svého obsahu věnovaly obrázkům a zprávám ze společnosti. Anglická královská rodina nebyla vždy nejsilnější politickou rodinou v zemi — v tom jí takoví Pittové, Churchillové nebo Chamberlainové daleko předčili; nebyla nikdy ani první intelektuální rodinou. Ale byla vždy první rodinou společností. Atentát na její společenské postavení je atentát na monarchii samotnou. Právě proto, že byla institucí tak společenskou, byla by jí nyní zasazena nejtěžší rána, jakou utrpěla za poslední století, kdyby král sňatkem oslabil její pověst v očích společnosti. Od krále se vždy žádal takt a důstojnost, jako od prince waleského se očekával dokonalý střih kabátu.

Snad by Anglie nyní méně drásala srdce královo, kdyby představu o královské důstojnosti nebyla v její mysli založila právě královna Viktorie, která po celý život podávala národu příklady důstojného rodinného života a přísně mu vštěpovala smysl pro slušnost. Mladá generace nemiluje tuto viktoriánskou tradici, ale přesto tato tradice jest dosud živa, a mrtvá vítězí proti žijícímu. Královna Viktorie působila příliš dlouho, aby to zůstalo bez následků. Představovala morálku středních vrstev, s níž se dnes srazil král Eduard. Ona prý vždy věděla přesně, jak národ bude reagovat na to nebo ono, co ona udělá. Dnešní král toto vědomí buď ztratil nebo se o ně nestará — obojí stejně nebezpečné pro panovníka.

Bylo řečeno o Viktorii: „Železná žilka probíhá její prazvláštní povahou“. Jest to něco, co není možno asi říci o dnešním králi: nervosní moderní žilka probíhá povahou jeho. Zůstal princem waleským i na trůně.

Toto všechno by mohlo zůstat anglickými starostmi, kdyby tato země nebyla povolána hráti tak významnou roli v dnešní krizi. „Rudé právo“ se vyslovilo o této záležitosti: „Oslabení institucí, které konservují dnešní režim v Anglii, může býti využito ve prospěch pokrokových snah“. Komunistický časopis by nepochybně rád viděl nastolení republiky v Anglii. Už dávno by bylo pro Angličany zcela snadno podniknouti něco takového. Bohužel nelze vyzorovat, jak by oslabení monarchie v Anglii dnes mohlo vésti ku podpoře pokrokových snah, o nichž komunisté tak často mluví a jimž tak zřídka prospívají. Nic nevede ku podpoře pokrokových snah, co je schopno oslabit obranu světa proti Hitlerovi. Královny úmysly vyvolaly krizi celého britského imperia. Jejich provedení by je snad mohlo i rozbít. Přílišná to cena za ženu. Králova osoba je téměř posledním poutem, jež pojí dominia k mateřské zemi, a dominia se zřetelně vyslovila, že chtějí použít krize k dalšímu odpoutání. Anglie, zbavená svých dominií, britské imperium, které ztroskotalo a z kterého nezbylo nic jiného než prostředně veliký ostrovní národ evropský — byl by to ještě činitel, který je schopen imponovat připravujícím se dobyvatelům? Je-li, jako skutečně jest, pravým posláním anglické monarchie udržovat celistvost britského imperia, tohoto dosavadního arbitra světa, pak proti vši teorii nemůžeme v jejím oslabení spatřovati nic, co by za dnešní situace mohlo podpořit pokrokové snahy. Nyní, když nepochybně mír na tom záleží, měla by Anglie klesnouti mezi druhořadé národy?

Odhodlanost, s níž anglický král jde za hlasem svého srdce, musí být sympatická všem živým lidem. Ale jde o více věcí než o srdce jednoho krále. O Eduardu VIII. nepromluví poslední slovo erotikové, nýbrž historie. Vystaví-li svou říši krizi, způsobí-li její oslabení, pak, ať jakkoliv je to osobně sympatický muž, nepatří na toto místo v této době. Bude státi na posledním místě v řadě anglických králů. Bude posléze, až všechny následky se objeví, státi na posledním místě i v úsudku světa. Muž nemá se ničít pro jednu ženu, ale nemá pro ni ničít ani říši, jejíž funkce v kritické době nedá se ničím jiným nahradit.

Králové nemají jen práva, nýbrž také povinnosti. Je na vůli každého, kdo se chystá ujmouti se úřadu královského, aby si zvolil nebo zamítl povolání s právy a povinnostmi tak zvláštními. Zvolil-li si je, je nepochybně třeba, aby jim dostal, tím spíše, záležitosti

na tom tolik jako nyní. Svět si nemůže přát, aby situace se zhoršila ještě o rozbití britské říše. Znamenalo by to podniknouti všechno, aby Německo se stalo světovládým. Lépe jest viděti osud světa v rukou Anglie než v rukou dnešního Německa.

F. Peroutka.

poznámky

Česká troufalost: žítí po svém

Málo co tak charakterisuje Henleinovu stranu jako to, že její vůdci mají nesmírně mlhavé představy o našem kulturním životě a vůbec o české skutečnosti. Zaráželo to už na Henleinově kulturní řeči v Německém domě v Praze. Vyniklo to tím víc na řeči, kterou měl minulý týden poslanec Frank v poslanecké sněmovně při rozpravě o rozpočtu.

Ohrazoval se v ní proti Chmelařově brožurě o německém problému v Československu. V této knížce se kdesi praví, že českoslovenští Němci jsou germánský typ sui generis a že se v kulturním ohledu poněkud liší od Němců v říši. To zle rozehrálo poslance Franka. Odpověděl na to takto:

„Panu Chmelařovi tanul při geruánském typu sui generis na mysl nepochybně veliký symbiotik dr. Franz Spina (narážka na Spinovu teorii o symbiose, úzkém soužití a sloučení Čechů a Němců; pozn. zpravodaje) anebo mu tanuli na mysl představitelé onoho druhého Německa, kteří dnes žijí mimo hranice říše jako emigranti a kteří opravdu jsou germánským typem sui generis. Prosím pana Chmelaře, aby nesměšoval původní sudetské německví (das bodenständige Deutschtum) s nějakým panem Waltrem Tschuppikem a soudruhy. Zvláštní sudetoněmecké kultury ani symbiosy nikdy nebylo a nebude.“

„Bohemismus (t. j. asi to, čemu my říkáme zemské vlastenectví z 19. století; pozn. zpravodaje) je nepochybně třeba hodnotit jako činitele ničivého, ale nikdy ho nelze považovat za program kulturní politiky. Německá kulturní půda v Československu je větší než dnešní sídelní oblast sudetských Němců... Sudetoněmecké dějiny jsou namnoze dějinami německé říše... Myslíte-li si, že u nás snad můžete po roce 1918 pěstovat zvláštní sudetoněmeckou kulturu nebo že z nás můžete nadělat německy mluvící Čechoslováky, pak se mýlíte... To se vám nepodaří, ani když z čítanek a učebnic vymycujete německé pověsti a hrdinská vypravování o Ondřeji Hoferovi, o Schillovi nebo o Schlageterovi.“ (Leo Schlageter byl pověstný nacistický úderník, z něhož udělala nacistická propaganda legendárního hrdinu. Této německé „kultury“ se tedy dovolává poslanec Frank. Pozn. zpravodaje.)

„Neudělali jste špatné zkušenosti, když jste po roce 1918 obrátili kulturní kurs směrem k Francii? Zatočili jste v poslední době zase k Moskvě. Také to budete musít brzy korigovat.“

Jsou to slova, na nichž můžeme velmi dobře studovat henleinovskou mentalitu. První jejich nápadný znak je prudké odmítání názoru, že mezi zdejšími a říšskými Němci je v jakémkoli ohledu sebe menší rozdíl. Druhý: německá kulturní půda v Československu je větší než dnešní německé osídlení. Frank to doplňoval některými historickými reminiscencemi: „Kdo postavil chrám sv. Víta? Němec Petr Parléř. Kdo byli vaši výtvarníci? Rainer, Brokov atd., také Němci. Kamkoli se podíváte, všude vidíte památky německého umění.“ K tomu si musíme připojit slova z konce citátu o Francii a Moskvě, abychom porozuměli, co vlastně Frank chtěl říci. Asi toto: „Jste kulturní kolonie Německa. Patříte do jeho sféry. A dokud to neuznáte, nebude ve střední Evropě pokoj.“ Při tom se nepochybně tiše předpokládá, že tato kulturní závislost má také své důsledky politické.

Před sto lety by byl mohl K. H. Frank značným právem takto mluvit. Ale dnes? Frank neví, že čím víc se vzdalujeme dobám obrozenským, tím víc u nás živí německé kultury slabně. Na naši moderní literaturu měly rozhodující vlivy Francie, Anglie a Rusko, nikoli Německo. Kolik jen Masaryk k nám přivedl motivů západních, zejména anglosaských! Naši malíři vidí svou uměleckou Melku v Paříži, nikoli v Berlíně. Snad ještě o vědě by se dalo říci, že byla nejdéle pod jednostranným vlivem Německa, ale i to platilo nejvýš po světovou válku.

Celá henleinovská duše je v tom, co jsme uvedli z Frankovy řeči. Tyto politiky hrozně dráždí, že si nejen politicky, nýbrž i kulturně žijeme po svém. Považují to všecko za jakousi nepřirozenost a podkládají našemu počinání schválnost i tehdy, když chodíme na západ nebo do Ruska za zálibami svého literárního nebo uměleckého srdce. Zdají se osobně uraženi tím, že nikdo nejeví chuti napájeti se u studní nacistické kultury. I jimi zmítá německý pocit méněcennosti, který je vůbec těžkým problémem Evropy. Tento velký národ je prudce podrážděn tím, že se mu přes všechny jeho výkony technické, vědecké a vojenské podařilo ve světě dobýt nejvyšší studeného respektu, ale nikoli srdečné náklonnosti a lásky, jako se to podařilo Francouzům, Anglosasům a Rusům. Po způsobu svých říšských souvěrců považují henleinovci všecko, co se sběhlo po roce 1918, za jakýsi historický podvod. Jejich probuzení z této iluze bude jednou velmi trpké. Ať se henleinovci tomuto termínu jakkoli brání, je to v podstatě iluze pangermánská.

Z. S.

Styl práce

Když poslanec Remeš podrobil kritice kus činnosti ministerstva veřejných prací, vyrojila se řada kombinací. Jest to útok úsporně a parlamentní komise proti parlamentu? Či: není to útok parlamentu proti vládě? Nebo: není to tah proti jedné koalici straně, jejíž ministr spravuje resort ministerstva veřejných prací?

Vystoupení poslance Remeše tolik překvapilo proto, že vybočilo z dosavadního stylu politické a parlamentní práce, ze stylu, který má své přednosti i svoje chyby. Přijme-li u nás některá strana ten neb onen resort, znamená to, že za všech okolností chválí práci svého straníka v tomto resortu, že kritiku resortu považuje za útok na sebe, za věc své prestiže. Při tom jest jasné, že ministr nemůže prakticky viděti vše, co jeho resort dělá.

Uvnitř koalici stran platí kázeň, většina. Poslanci v plenu musí hlasovati tak, jak chce klub, ne jak by poslanec někdy soudil. Techniku politické a parlamentní práce jsme založili tvrdě. Mělo a má to svoje výhody a přeneslo to náš politický vývoj přes leckteré neklidné chvíle; také dnešní doba není nejvhodnější k tomu, aby právě nyní tato technika byla uvolňována a revidována. I to jest otázkou času. Ale v tomto rámci dohody a spolupráce musí býti ponechána volnost kritiky, tam, kde není kritisována koalice, nýbrž jednotlivá činnost resortní, kde se usiluje o nápravu v zájmu státu, jemuž koalice má sloužiti.

V. G.

Těšínské intermezzo

Jako mluvčí polské menšiny v Československu vystupuje navenek po celou dobu štvanic namířených proti cti a bezpečnosti Československa polská opoziční skupina, v níž jsou sdruženy Svaz slezských katolíků a polská (evang.) strana lidová. V r. 1929 získaly tyto strany, kandidující společně se sionisty, dva mandáty. V r. 1935 sionisté odmítli společný postup, načež polská opoziční skupina, podchyčená Hlinkou, zachránila jeden mandát. Ve třech okresích na Těšínsku, frýštátském, českotěšínském a frýdeckém, soustředěno bylo pod Hlinkovou firmou 23.214 hlasů. To by odpovídalo asi 58.000 polských duší. Podjatý polský tisk tvrdí však stále, že na čs. Těšínsku žije 140.000 až 150.000 Poláků. Parlamentní volby jsou tajné, Poláci měli ve všech komisích své zástupce. Pro volební nátlak nebylo tu podáno žádné trestní oznámení. Kdyby byla pravda, že Poláci na Těšínsku je tolik, kolik udává polská propaganda, a kdyby poslanec dr. Leon Wolf mluvil jménem všech, musilo by polských hlasů na Těšínsku být odevzdáno pro jeho listinu 70 až 75.000. Ve skutečnosti žije na Těšínsku 90 až 95.000 Poláků. Ale i tak musilo by být polských hlasů Wolfových 45.000 — kdyby byla zvítězila polská opoziční totalita. To se nestalo, četní Poláci hlasovali komunisticky, sociálně demokraticky a lidovecky, ba i agrárnicky.

Kdo byl svědkem toho, jak byla polská menšina ostravským konsulem šikována proti Československu a kdo při tom všechno pomáhal, pochopí i usměrňovací snahy, připomínající taktiku henleinovskou. Varšavským kruhům šlo tehdy o důkaz, že za těmito rozkladnými snahami stojí všechen polský lid na Těšínsku. Když pak polští soc. demokraté v Československu se vzepřeli, byli potíráni na československé půdě před očima československých úřadů nejen politicky, nýbrž i osobně a hospodářsky, jako zrádci Polska. Krutě byl postižen bývalý poslanec Chobot a usmýkán profesor polského gymnasia v Orlové Badura za to, že se na sjezdu polských soc. demokratů postavil proti iredentě. Prof. Badura byl zbaven místa a zbyla mu jen Canossa. Od té doby změnil se, ne-li podstatně, tedy aspoň

takticky postup polských socialistů na Těšínsku, kteří si před dvěma lety vedli velmi obětavě, když socialistický poslanec ve varšavském sejmů odmlít hlasovat pro položku, „určenou k rozdmýchání povstání na čs. Těšínsku“. Polští aktivisté zůstali bez zastoupení v parlamentě, a jmenovaným členem zemského zastupitelstva moravsko-slezského nestal se aktivista Badura, nýbrž oposičník Jung, člen Wolfovy katolické strany, jehož list byl právě tehdy zastaven pro štvání proti republice. Polská strana, jejíž hlas mohl více znamenat než všechny apologie, byla smetena pro radost Varšavy.

To, co potom následovalo, možno nazvat vystupňovanými úklady o svrchovanost Československa na těšínském území. Dnes jsme tak daleko, že list protežovaného Karola Junga nazývá pronásledováním polské menšiny, jestliže politický úřad nařídí, že na slavnosti polských skautů, čs. příslušníků a žáků čs. učilišť má se hrát i hymna československá. Polským oposičníkům nemůže zazlívati tuto troufalost, kdo četl v posledních měsících v pražském pravicovém tisku ony flagelantské články, obviňující čs. úřady z útisku Poláků. Ústřední list národního sjednocení tvrdil, že se s Poláky na Těšínsku nakládá hůř nežli s cikány — jako kdyby se nářky Poláků do pronásledování polských rodičů, posílajících děti do polských škol, nebyly obracely právě proti báňským úředníkům, stoupencům národního sdružení, a proti Slezské matici osvěty lidové, ovládané národním sjednocením. Poselství, přečtené na táboře národního sjednocení v Mor. Ostravě, líčilo události plebiscitní tak, jako by Šnejdárka byl býval poslán před 16 lety na Těšínsko nikoli proti vraždícím polským bojůvkám, nýbrž proti bolševickým agentům, bylo názornou ukázkou, jak lze nadbíhání norimberské protibolševické frázi spojit s neúnavným osobním účtováním. Ale čs. zahraniční politika, jež byla v téže době hozena na pospas v ústředním listě největší české strany, vyšla z těchto kalumnii čista. Byl to zesnulý národní demokrat dr. Pelc, předseda čs. plebiscitní komise, jenž ve svých pamětech důrazně uvedl, že ministr zahraničí dr. Beneš vykonal pro Těšínsko, co bylo možno. Na loňském slavnostním shromáždění Slezské matice osvěty lidové dostalo se tehdejšímu ministru zahraničí dru Benešovi nejvyšší poety, a byl to vynikající stoupenec národního sjednocení, jenž nadšeně velebil moudrou a rozhodnou politiku dra Beneše ve věcech těšínských a polských. Tedy nový důkaz, že nedobré vztahy k Polsku nebyly zaviněny jakousi tajennou socialistickou orientací.

Zbývá tedy politika domácí a pomluvy, které se původně objevily v listu poslance Stříbrného v r. 1934. (Jeden agrární list moravský napsal tehdy, že cinkají peníze.) Od té doby se mnoho změnilo. Vedoucí redaktor „Venkova“ psal po dlouhé měsíce tak, že polský podvratný tisk krakovský ho nazval jediným objektivním českým novinářem. Cena nebyla malá, neboť všechna vina byla hledána a nalezena na čs. straně. Vážný novinář zanechal už dávno pokusů marně vyvracet vědomé nepravdy o čs. úřadech a rozhořčovat se pro surové nadávky, jimiž je v polském tisku, velebicím redakci „Venkova“, častováno čs. vojsko, prezident, generálové, republika a národ. Jediná věc, která zaráží a jež bude kdysi uváděna mezi nejtrapnějšími zjevy pohnuté doby, je role, kterou tu hrál list ministra národní obrany a ministra vnitra. Každý na př. ví, proč musili být podle přání vojenských kruhů z ohroženého území přeloženi někteří polští železničáři, když si byl takový Lukosz veřejně troufal postaviti se za konsula Malhommea a proti loyálním polským kolegům zorganizovat podezřelý vzdorovaz, řízený z ostravského konsulátu. Ve „Venkově“ byla za to napadena čs. sociální demokracie. S takovým šidítkem se trvale mnoho nepořídí.

Není pochyby, že velká část Poláků na Těšínsku je nespojena, a bylo by dobře zkoumat příčiny. Ukázalo by se jistě, že jsou namnoze rázu obecného. Stav veřejné správy po sloučení Slezska s Moravou není takový, aby kokoholi nadchl. Ostravsko stejně jako celé Těšínsko je zanedbáváno, přelidněný kraj má hanebné komunikace, veřejných prací v době nezaměstnanosti téměř nebylo, z nejrůznovějšího a nejlidnatějšího kraje nebyl povolán jediný řádný člen do investičního výboru. Na čí vrub jdou tyto a jiné věci? Ministerstvo vnitra i zemský úřad brněnský jsou ovládnuty agrárníky, podle jejich vůle se postupuje, jak jsme viděli v případě Jungových, Badurových i jinde. Zde běží však ještě o něco jiného. Ve třech shora uvedených okresech těšínských bylo v r. 1935 ze 186.816 hlasů odevzdáno pro republikány 8739, čs. soc. demokracii 31.292, čs. nár. soc. 20.655; komunisty 43.549, čs. lidovce 11.733, něm. soc.

dem. 2274, polské oposičníky 28.214, něm. agrárníky 129, něm. křesť. soc. 1940, čs. živnostníky 7861, Wahlblock 327, SDP. 10.713, fašisty 2947 a nár. sjednocení 16.483.

Toto rozvrstvení politické samo povídá, kde byla třeba nasadit páku, aby byl uhájen zájem státní. Ale děl se a dosud se děje pravý opak. Jako kdyby nedostatku správy co do umístění a příslušnosti nebylo víc než dost, dělí se přes protest svazu průmyslníků, ředitelské konferenci, dělnické odbor. organizace, národohospodářského sboru, města Karvinné a jiných činitelů obvod policejního ředitelství v Mor. Ostravě a zřizuje se pro agrární oblast Těšínska polic. ředitelství v Č. Těšíně, takže se nejen trhá uhelný revír, nýbrž i obnovuje demarkační čára z doby plebiscitní. O reorganizaci okresních úřadů ve Frýdku a Místku není slechu, tím méně o nápravě onoho těšínského nešvaru, který způsobil více zla, než všechna rozkladná agitace zahraniční i domácí, polská i komunistická. Je to případ těšínské spořitelny, o němž lze říci, že volá do nebe. Po rozdělení území zůstaly mnohamilionové vklady čs. příslušníků v Polském Těšíně. Byly to valnou měrou úspory drobných lidí, většinou zemědělců, bez rozdílu národnosti. Mezi vklady byla i velká část sirotčích peněz. Ti, pro něž byly kdysi uloženy, dospěli, a nedostali dodnes ani haléře. To se počítovalo zvláště za minulých let hospodářské tísně. Oč jinak by se byly vyjímaly věci na Těšínsku, kdyby byl týž „Venkov“ přiměl jemu tak blízké ústřední úřady, aby pro zemědělský i — polský — lid učinilo to, co by každý řádný občan republiky byl nazval opatřením čestným, spravedlivým a prospěšným. Zde se ukazuje, čí politika selhala a kdo má co napravovat.

Josef Košťan

Jak odcházejí

Nedávno se ustavila Obec přátel legionářů. Její program je dán jejím jménem: ve styku a v spolupráci s legionáři sloužit myšlenkám, pro které bojovali. Jsou to myšlenky — zejména dnes — velmi časové. A nebude na škodu věci, sblíží-li se hodně našich lidí při společné práci s legionáři. Není to jen prostředí, kde se pečlivě uchovávají vzpomínky z velkých let. Jest to ovzduší lidí, které život nehýčkal ani před válkou ani po jejich návratu do vlasti. Jsou to malí lidé ve dne rozeběhlí za svoji práci a svými malými i velkými starostmi. Ale sejdou-li se, pak je na nich hned vidět, že je nespojuje jen minulost, ale i přítomnost.

Je přirozeno, že ani tito lidé nebyli přijímáni záhy po převratu všemi politickými stranami stejně. Byly politické strany i myšlenkové směry, které se rozcházely s myšlenkami, které tyto lidi vedly za světové války. Legionáři byli rozdělováni na legionáře hodné a zlé, na Čsl. Obec legionářskou a Nezávislou jednotu, na legionáře socialistické — nebo jak se také časem říkalo: zbolševisané, a na ty druhé, legionáře, kteří zůstali „národní“. A ti, kteří měli zájem jen na legionářích „národních“, počali se dívat i patra na ty druhé, prý „zbolševisané“. Nastalo pochybování o tom, jsou-li to legionáři skutečně praví (nejsou-li to „za pět minut dvanáct“) a nastalo uvažování i o tom, nepředala-li se republika, když přihlédla k těm, kteří po letech se vrátili z Ruska. Lidé ve státních úřadech, kteří za republiky udělali kariéru, o níž se jim nikdy v životě nesnilo, počínali uvažovati, zda republika udělala správně, započítala-li legionářům na podřadných místech ve státní službě trojnásobně jejich léta legionářská.

Je proto dobře se podívat, jak žijí a odcházejí legionáři. V dalším jest z „Národního Osvobození“, které přináší zprávy o úmrtích legionářů vytržena jedna, dvě věty z každého takového nekrologu. Každá ta věta jest zkratkou, zhuštěným popisem osudu a života legionáře, po jeho návratu do vlasti:

... byl přijat znovu ... do služeb dražních, z nichž ho nyní náhle a neočekávaně vytrhla mozková mrtvice.

... po návratu z legií, ačkoliv obdržel místo ve státní službě, založil si živnost pekařskou, ale těžká hospodářská doba připravila jej o nepatrný majetek, takže žil v posledních dobách ve velmi těžkých poměrech. Před třemi týdny byl odvezen do nemocnice a zrádná choroba — tuberkulóza — zničila v krátké době jeho mladý život. Dva dny před smrtí obdržel záznam na místo u fin. úřadu.

... zemřel po dlouhé a těžké chorobě.

... zemřel úplně nemajetný a proto pohřeb vypravila mu na svůj náklad jednota ČsOL. ...

... zůstává po něm vdova se synem, kteří marně vynakládali tolik všemožné péče na uzdravení svého dobrého a starostlivého táty.

... navrátil se s podlomeným zdravím (tuberkulosou) ...

... jeho zdraví bylo podlomeno ve světové válce a těžká pohraniční služba zhojbné dílo dokonala.

... pro zákeřnou nemoc (tuberkulózu) byl pensionován a přestěhoval se do Kolína, kde po několikaletém utrpení skončil.

... zemřel po dlouhotrvající nemoci.

... jeho život byl pro tělesné utrpení (tuberkulózu), pro neporozumění, s jakým se setkával u nadřízených ... řetězem duševních i tělesných muk, z nichž marně hledal zotavení v sanatoriu na Pleši.

... pro nemoc, jejíž zárodky si — jako mnoho jiných — přinesl z války, byl dán v roce 1930 do výslužby.

... po demobilizácii pracoval ako robotník v továrne, pak bol prijatý za robotníka k čs. štát. železničiarom, kde bol zamestnaný ako pomocný zamestnanec. Pri výkone svojej služby utrpel zranenie, následkom ktorého po dlhej nemoci podľahol.

... jeho zdraví těžce podlomené zraněním a žalářováním se stále horšilo a konečně rakovina nadobro podlomila organismus, takže poslední chvíle jeho života byly novým nepřetržitým řetězem utrpení a bolesti.

... doma se vrátil ke svému povolání jako mistr brusič skla. Ale když nastala krize, věnoval se pojišťovnictví ...

... zemřel po dlouhé a trapné nemoci.

... z války si bohužel přinesl zárodky choroby a nic mu nepomohla ani ústavní péče. V r. 1929 odešel na odpočinek, ale ani tehdy se mu nevedlo o mnoho lépe.

... zemřel na srdeční chorobu, která již delší čas působila na jeho zdraví. Dlouho vzdoroval chorobě silným organismem a silnou vůlí, nakonec podlehl.

... pro chorobu, jejíž zárodky si přivezl jako většina legionářů z Ruska, bylo mu znemožněno zúčastnit se v poslední době veřejného života.

... zemřel ve všeobecné nemocnici po trapné a těžké chorobě v důsledku válečných útrap.

... zemřel po dlouhé a trapné chorobě ve věku 47 let.

... vrchní respicient pohraniční finanční stráže, ve stáří 42 let, po dlouhé těžké chorobě ...

... zárodek své choroby přinesl si z války ... podrobil se dvakrát operaci, ale zákeřná choroba přece sklátila ho ... v předčasný hrob.

... po návratu do vlasti těžce se probíjel, nemoha dlouho najít zaměstnání, a když dostal místo na dráze a měl naději, že bude jemu i celé jeho četné rodině lépe, tragicky zahynul.

... tuberkulóza plic, jejíž zárodek si přinesl ze světové války, hlodala vytrvale na jeho slabém organismu, až jej zdolala.

... po návratu do vlasti se těžce probíjel životem jako kožní dělník s proletářskou chorobou v prsou.

... po návratu pracoval v Praze jako pomocný dělník; později se osamostatnil ... Právě v době, kdy pociťoval užitek ze svého snažení, počala se jevit choroba, která mu nedovolovala, aby se věnoval svému povolání.

... pozorovali jsme, jak pod náporom těžké vnitřní choroby se jeho duševní síly zvolna rozkládají ...

... po návratu do vlasti byl zaměstnán jako dělník. Svůj chléb vydělával těžko, neboť nemoc hlodala na jeho zdraví a ukončila jeho život ...

... v poslední době pro nedostatek práce byl v letní sezoně zaměstnán u obce poděbradské jako hlídač polí. Údělem byla mu trpká skýva chleba, kterou těžce sháněl pro sebe i své drahé. Zemřel chrlením krve ...

... po válce si zařídil v rodné obci krejčířskou dílnu, ale valně se mu nedařilo. Úpadek sklářského průmyslu citelně poškodil i jeho živnost. Ač churav, a zkrúšen životními nezázemi, snažil se být užitečným své obci ...

... po kratší chorobě dán na odpočinek, kde doufal svoje chatrné zdraví zlepšiti nevěda, že jeho dny jsou již sečteny.

... probíjel se těžce životem, neboť od roku 1932 byl bez trvalého zaměstnání ...

... zřekl se invalidní renty, doufaje se uživit ve svém povolání. Nevyléčitelná choroba však ...

Každá z těchto vět jest zkratkou života jednoho legionáře doma, ve vlasti. Jedná se tu o legionáře, kteří zemřeli v několika posledních týdnech. Ani ne ve čtvrt roce. Jsou to věty, které svědčí o tom, že republika přilíhla se s legionáři nemazlila a že nemají pravdu ti, kteří našeptávají, že republika to těm legionářům dobře zaplatila. V. Gutwirth.

Výživa a — politika

Výživa a politika nejsou dva tak odlehle pojmy, jak by se na první pohled zdálo. Ostatně psalo se nedávno o tom, jak se Společnost národů v jedné své sekci obírá i lidovou výživou. Letos opět ve zvláštním memorandu zdůrazňuje, že je třeba národy i v oboru výživy převychovat podle moderních zásad vědeckých, že je třeba, aby konečně i v hospodářství měli rozhodné slovo odborníci výživy, totiž lékaři. Podobně pozorujeme v Americe úsilí vyvolat v širokých vrstvách jakési nové „svědomí pro výživu“; v Anglii bouří se zase cit pro lidskou důstojnost nad tím, že dosud existují třídy špatně a nedostatečně živěné. Toto silné hnutí, které proniká celou Evropou, vyvrcholí nyní ve společné přesvědčení, že „existuje kolektivní povinnost, zajistit normální vývin lidské bytosti účelnou výživou.“

Toto hnutí bylo vyvoláno jednak výsledky vědeckého badání, jednak rozvojem sociálního cítění a uspíšeno v poslední době zemědělskou i průmyslovou krizí stejně jako špatnou distribucí. Dr. Burnet, člen sekce Společnosti národů pro lidovou výživu, dospívá k závěru, že nadprodukce existuje jen zdánlivě, protože je vyvolána vlastně podvýživou. Tvrdí, že celá světová produkce by nestačila, kdyby všichni lidé měli být řádně živěni. S tím ovšem souvisí velice obtížné národní i mezinárodní řešení problémů zemědělských i obchodních. Podle zmíněné sekce Společnosti národů ani národní hospodářství, ani zemědělství by neměly jednati samy o sobě, nýbrž měly by býti ve společných službách sociální hygieny, řízené vědou: „Zde je to věda od které přijímá politika svůj cíl, svou metodu i sílu.“ K tomu, aby sekce dospěla k stručnému prohlášení, jež je shrnuto na pouhých 6 stránkách, bylo třeba 150 výzkumných porad fyziků, biologů, chemiků i lékařů, mezi nimiž čteme světoznámá jména.

Poněvadž v Evropě právě nyní je vše rozděleno, má někde své stoupence i opačný názor, totiž ten, že nikoliv věda má býti směřodátnou v politice, nýbrž naopak politika má rozhodovati ve vědě, tedy i ve výživě. Německý časopis „Die Ernährung“ přináší v předposledním čísle ohnivý článek prof. dra Wirze z Mnichova na téma: „Národně socialistické požadavky na lidovou výživu.“ Tam čteme proloženým písmem: „v národně socialistickém státě nikdy nezáleží na tom, zda se tomu nebo onomu člověku s jeho hlediska dobře daří, nýbrž pouze na tom, jak se vede celému národu.“ „Výživa musí býti právě taková, aby nejen udržela národ v jeho početném stavu, nýbrž ještě jej rozmnožila a učinila výkonnějším. Požadavky, které národní socialismus ve výživě klade na národ, odpovídají zcela těm, jež staví na poli politickém. Nikdo nesmí žít tak, jak se mu právě líbí, nýbrž stále musí se ptáti: „Prospívám nebo škodím takto svému národu?“ Dále se dovídáme, že za správnou výživu je třeba bojovati na třech frontách: vědecké, hospodářské a vůdcovské. „Vedení výživy tvoří část společného vedení zdraví. Vedení zdraví je však zase částí vedení lidí. A vedení lidí je zase úkolem strany... a tak konec konců otázka lidové výživy není problémem hmotným, nýbrž představuje vlastně čistou ideu — ideu národního socialismu — totiž jísti neboli žít — k udržení a zlepšení národa i rasy!“

Jsem-li pak snad přece ještě na rozpacích, zda patří věda do politiky nebo spíše politika do vědy, listujeme vědychtivě pro poučení dále a tu mezi zprávami o sklerose v dětském věku nebo prophylaxi rachitidy dočítáme se také vysoce důležitého sdělení, že podle šetření Reichsstelle für Sittenforschung zesnulý profesor Rubener i se svou nebožkou chotí nebyl původu židovského, nýbrž „rein deutschblütiger Herkunft“.

Pročž zase my, nemajíce, díky Bohu, politiku dosud ani v krvi ani ve vědě, přejeme slavnému fyziologu nikoliv jen lehké odpocínutí, nýbrž hlavně to, že zemřel právě včas, r. 1932, kdy ještě i v jeho vlasti platila jedině kulturní zásada: „věda i v politice, ale nikdy politika ve vědě!“

M. Úlehlová-Tilschová.

Nadprodukce interpelací.

Kdyby činnost politických stran se posuzovala jen podle počtu interpelací podaných v Národním shromáždění, byla by sudetoněmecká strana K. Henleina nejpilnější a nejpracovitější stranou československou. Ale skutečná užitečnost politických stran není dána počtem podaných interpelací. Nie není hned tak pohodlného, jako podat interpelaci. Přejde si někdo stěžovat; svoji stížnost si napíše. Ta stížnost se opíše,

připojí se několik otázek, položí se otázka, co tomu říká ten nebo onen ministr, je-li ochoten věc vyšetřit, je-li ochoten zjednatí nápravu a učinití opatření, aby podobný případ se již neopakoval. A spokojenost jest na všech stranách; postizení mají radost, že jejich případ se dostal do sněmovny, poslanec jest spokojen, protože je vidět, jak pracuje, noviny jsou spokojeny, protože mohou si otisknout interpelace, aby bylo vidět, co „jejich strana dělá“, strana má radost, že může ukázati voličům, jak se o ně stará. Prohlížíme-li celé kupy interpelací, které podala sudetoněmecká strana, poznáme, že z největší části se jedná o věci, které by bylo možno lehce vyřídití intervencí na tom či onom úřadě. Tak to také dělá řada poslanců, kteří činnost politických stran nevidí ve výrobě interpelací. Ale: kdyby se věc v dobrém spravila, vyřídíla, přišla by sudetoněmecká strana o velký kus své práce: o výrobu interpelací ve velkém. Takto může mávati celými stohy interpelací a říkati: hle, jak jsme pilná strana. A nejen to: může mávati svazky interpelací a říkati: hle, jak špatně se nám vede! SdP tu dělá totéž, co dělá ve svém ústředním orgánu „Die Zeit“. Tam je rubrika „Tatsachen klagen an“. V ní každý den jest několik případů, které mají svědčiti o tom, jak jsou Němci u nás pronásledováni. Jest tu řada věcí, které by se lehce vyřídíly, kdyby na straně SdP byl kousek dobré vůle. Ale smysl této rubriky není projevovatí dobrou vůli, nýbrž den ze dne za každou cenu hledati něco, co by se mohlo vykládatí jako pronásledování Němců. V. G.

politika

John Gunther:

O povaze a politice Léona Bluma

Nové vydání své knihy „Evropa, jaká je“, která dosáhla prvního místa v anketě „Lidových novin“, doplnil John Gunther touto kapitolou o L. Blumovi.

Léon Blum se stal hlavní postavou ve světovém zápasu mezi fašismem a demokracií. Tento elegantní a vyběravý literát, obklopený krásnými knihami a několika pečlivě vybranými uměleckými díly, je v soudobé Evropě hlavní protivahou černých košil, davové propagandy a drtivého totalitářství Hitlerova a Mussoliniova. Muž myšlenky stojí proti mužům činu. Proti obrněné pěsti tu je Blumova stříbrná dýka důvtipu a intelektu. Proti rozhlasovému tlampači, který duní diktovanou vůlí do celého národa, zní tenký, ale pronikavý hlas Bluma, kultivovaného individualisty. Vystoupil ze své skleněné věže, aby se utkal s Hitlerem a Mussolinim, lidmi tržiště.

Léon Blum je vůdce lidové fronty, skutečného masového hnutí, které objímá několik politických stran. Bylo historicky nutné, aby se levicové strany někdy a někde spojily v jednotu. Součinnost levice, a pokud možno sloučení, je jedinou možnou odpovědí na jednotu pravice. Myšlenka lidové fronty se po prvé objevila v Rakousku po příchodu Dollfusovy diktatury. Rozvinula se v Sársku a ve Španělsku. Dosáhla první zralosti — což je příznačné — v zemi, která je pravou školou demokratického a racionálního myšlení — ve Francii. A jejím vůdcem — což je ještě příznačnější — je Léon Blum, po každé stránce své povahy a inteligence protiklad typu Hitlerova a Mussoliniho.

Blum, vůdce davového hnutí, není člověk davu. V tom je jeho slabost i síla. Ani to nebyl po mnohá leta člověk především politický. „Díky bohu,“ zvolal jeden z francouzských velvyslanců, když byl povolán, aby se po prvé sešel s Blumem, „nový premiér není politik!“

Když Anthony Eden poznal Bluma krátce předtím, než se Blum stal předsedou vlády, jejich konverzace o politice a mezinárodní situaci vážla. Najednou nastala změna. Celou hodinu se socialistický veterán a mladý britský diplomat navzájem rozplývali nadšením. Rozmlouvali totiž o Proustovi.

Když byl Blum asi týden u moci, jeden z jeho hlavních politických odpůrců, jako by chtěl Blumovi udělit odpu-

štění za jeho převahu v té chvíli, povzdechl: „Konec konců je Léon aristokrat a gentleman.“

Když Blum přijel v červenci 1936 do Londýna, aby jednal o nejvyšších důležitých věcech s locarnskými mocnostmi, skončil svou práci a potom se ztratil — do Britského muzea. Obnovoval se svou přítelkyní princeznou Bibesou svou znalostí věčné krásy mramorů ze sbírky Elginovy.

Nevím, jak bych lépe vylíčil Blumův poměr ke straně, jejímž je vůdcem, než uvedu-li tento výňatek z přítelova dopisu z Paříže, kde byl tento přítel přítomen schůzi, oslavující Blumovo jmenování předsedou vlády:

„Dav v sále je nesmírný. Skoro všichni se vysvěkli z kabátů. Vzduch je hustý a je plno hluku. Publikum náramně nerozpačité, které každou chvíli začne zpívat Internacionálu nebo Karmaňolu. Najednou hluk neuvěřitelně vzrůstá. Obklopen řvoucími, gestikulujícími a potícími se pořadatelé objevuje se pár: malá, hezky oblečená žena a vysoký, štíhlý, bezvadně oděný, šedivý muž, oba se skřipcem, oba zdánlivě se docela nehodící do tohoto rámusického zmatku. Je to Blum a paní Blumová — která je vždycky po boku svého muže.

Bracke, letitý veterán francouzského socialismu, je na tribuně. Blum ho líbá na obě tváře, skoro jako školák, zdravící milovaného učitele. Blum si počíná živě, ale klidně, zatím co Bracke se chystá k řeči. Zdraví přátele, vyměňuje tuhle a tamhle úsměvy se známými a letmo rozmlouvá s šeptajícím úředníkem: čilost, půvabnost a živost sama. Ani známky, že by na něco myslil. Ani známky, že by měl při historické příležitosti pronést velikou řeč o politice. Jeho způsoby nejsou schůzové, nýbrž salonní.

Bracke mluví. Blum ochabuje. Ponoří se do židle — starý, vyčerpaný člověk. Jako by úmyslně od sebe odvracel pozornost. Zakrývá si obličej útlou rukou...

Když další řečník, žena, končí svou řeč — pro hlasovací právo žen — není na tribuně volně židle. Blum to první pozoruje, vyskočil a nabízí jí svou... a líbá jí při tom ruku. Jistě zvláštní to vůdce robustní, drsné, kypící a dynamické lidové fronty... Je to aristokrat, který z čiré počestnosti a z příkazu svědomí, z ryze rozumového přesvědčení je přijímán davem...“

Blum není demagog. Nic mu není vzdálenější než snaha dělat efekt. Je docela prost ctižádosti. Není oportunist, není dobrodruh. Je dost stár — skoro pětadesát. Ale historie jej povolala, aby splnil jeden úkol, a snad dva. Je to první vůdce koaliční levé vlády v důležité měšťácké zemi od války. A v době násilnictví a nezrovnalosti z něho dýchá něco z minulosti, z ducha učnosti, intelektuální nezištnosti, humanismu.

Blumův duch je ostrý a jeho nositel, aniž je nějak zvlášť vtipný, má velký smysl pro plastický výraz. Jednou řekl Poincaré v kruhu přátel: „Páchnu válkou.“ Blum na to prostě podotkl: „Tak ať se nechá desinfikovat.“

Jeho myšlenková poctivost je naprostá. (Rovněž není ani slechu nebo stopy po nějakém skandálu v jeho životě; Blum je z těch poměrně nemnohých francouzských politiků, o nichž nikdy nebylo ani zmínky v souvislosti s nějakou aférou.) „Svobodný muž,“ řekl jednou Jules Renardovi, „je ten, kdo se nebojí jít až na konec své myšlenky.“

Není dobrým řečníkem pro dav, protože je příliš rozumový a přesný. Sotva se někdy stane lidovým hrdinou. Je příliš odtazžitý, příliš mozkový, příliš neohebný. Musí ještě ukázat, dovede-li být tak pružný jako Briand a tak tvrdý jako Clemenceau. Mnozí o něm myslí, že není bojovník. Má jen nevelkou zkušenost ve věcech správních. Je mu velmi nesnadno uzavírat kompromisy. A většina pozorovatelů se obává, že se mu nedostává fyzických sil, jichž předseda vlády zřejmě potřebuje.

V době, kdy většina demokratických politiků byla předmětem posměchu, kdy veřejné mínění francouzské bylo syto prodejnosti, nevykonnosti, oportunistu, vulgární heroičnosti většiny pařížských politiků, vynořil se Blum se

znamenitou vlastností, že totiž vzbuzoval úctu, kterou nikdo, kdo ho dobře znal, nemohl necítit a neobdivovat nezištnou počestnost jeho životní dráhy a jeho myšlení.

Krátce předtím, než se stal předsedou vlády, setkal se v předsíni Sarrautové s Monsignorem Maglionem, papežským nunciem. Msgr. Maglione dal najevo přání seznámit se s Blumem. „Brzy opustím Francii“ (nuncius měl právě před cestou do Říma, kde se měl stát kardinálem) „a nemohu odejít, aniž jsem potřásl rukou Léonu Blumovi.“ Mluvili spolu několik minut. Když Maglione odcházel, Blum poznamenal: „Myslím, že se nemohu odvážit žádat o vaše požehnání.“ Nuncius se zamyslel a potom odpověděl: „Poprosím Pánaboha, aby vám dal své.“

Dne 17. července 1934, po dlouhé psychologické přípravě a po roce úporného vyjednávání, schválilo národní zastupitelstvo socialistické strany 3471 hlasy proti 366 návrh komunistické strany na společnou akci proti válce a fašismu. Pisemná dohoda byla sestavena komisí z deseti socialistů a deseti komunistů. Tak vznikla lidová fronta. Byla umožněna dvěma činiteli: a) strachem před Hitlerem, b) novou politikou Kominterny v Moskvě, která se rozhodla opustit ideu světové revoluce a dovolit francouzské komunistické straně, aby šla do voleb s vlasteneckým a nerevolučním programem.

Maurice Thorez, mladý horník, který je vůdcem komunistické strany ve Francii, prohlásil, že on a jeho stoupenčí nepovažují lidovou frontu za nástroj socialisace, neřku-li komunismu. Připojil k tomu projev víry, že komunismus ve Francii nakonec přijde, ale že musí mít čistě francouzskou formu — nic diktovaného z venku. Thorezův úmysl je jasný. Žádný rozumný komunista si nepřejde oslabit Francii občanskou válkou, když je silná a sjednocená Francie nejlepším ruským spojencem proti Hitlerovi.

Blum sám uvítal komunistickou iniciativu. Obě strany, které se až dosud divoce potíraly a z nichž každá si osobovala právo výhradně zastupovat proletariát, připravily společný program. Zdál se nemírně náročný a utopický: reforma Francouzské banky, nacionalisace zbrojního průmyslu, rozpuštění fašistických lig, obrana franku (ku podivu), čtyřicetihodinový pracovní týden, kolektivní smlouvy atd. A k tomu se ještě dohodly, že v posledním kole všichni jejich veliči budou hlasovat pro vedoucího levicového kandidáta, bez ohledu na to, k jaké straně náležejí.

Francie se potácela lety 1934 a 1935 zmatená a unavená. Zdálo se, že Hitler si za hranicemi razí cestu. Flandin, Laval, Sarraut zápasili doma s hospodářskými nesnázemi. Lavalova nouzová nařízení radikálně srážela životní standard Francouzů; skandál Staviského a únorové nepokoje ukázaly hluboké rány v občanském životě; strach z fašistického převratu plukovníka de la Rocque prudce vzrůstal. Letos v březnu Hitler obsadil demilitarizované pásmo porýnské. Znepokojená Francie si přála změny. A volby 26. dubna a 3. května přinesly veliké vítězství levice a dosadily lidovou frontu k moci. Blum, vůdce největší koaliční strany, stal se prvním socialistickým předsedou vlády třetí republiky.

Levice získala celkem 381 mandátů proti 237 pravocivým. Blum utvořil vládu z radikálů a ze socialistů s komunistickou podporou. Komunisté do kabinetu nevstoupili. Jsou k němu ve velmi podobném poměru jako Blumovi socialisté k dřívějším vládám — levá skupina, podporující vládu, pokud jí vláda vyhovuje. Ale rozdíl je v tom, že komunisté jsou pevně vázáni Blumovým programem — který je také programem jejich — kdežto Blum nebyl nikdy vázán programy radikálů, jako jsou Herriot nebo Daladier. Ale Blum musí komunisty držet. „Mohu dělat, co budu chtít,“ řekl v nedávné rozmluvě, „budu-li mít čas. Budu mít čas, nebudou-li přátelé na levice příliš tlačit.

Mohu ovládnout radikály. A nebojím se nepřátel na práci.“

Socialisté za Bluma vzrostli ze 130 na 146 mandátů. Radikálové klesli se 158 na 116. Komunisté vzrostli z 12 na 72. Blumova koaliční většina je přibližně 140. Odeprou-li mu komunisté svou podporu, což je velmi nepravděpodobné, bude mít stále ještě většinu asi 70. Odepadnou-li radikálové, což je pravděpodobnější, bude se moci ještě tak tak udržet. Spojí-li se radikálové a komunisté proti němu, což je skoro nemožné, je odsouzen. Nechá-li odejít radikály a utvoří vládu s komunisty, bude mít stále ještě slušnou většinu.

Když se Blum 1. července nastěhoval do Matignonu, musel hned čelit veliké krizi. Levice se zdvihla. Stávky. Stávky, a v tom se shodují nejpovolanější pozorovatelé, byly s počátku spontánní; nebyly podněcovány a organizovány ani socialisty ani komunisty. Dělníci v jednom průmyslu po druhém odkládali nástroje a tak se šířila jakási duševní epidemie, až byla výroba v celé Francii ochromena a více než milion mužů obsadilo továrny. Hotely, obchodní domy, doky, zbrojovky, restaurace, doly, kosmetické závody zavíraly, některé na den nebo o málo víc, některé na několik neděl. Levice, slavíc vítězství, ukazovala, jak se zdá, Blumovi, jakou má skrytou sílu.

Stávky byly znamenitým svědectvím dobrého ducha a rozvahy průměrného Francouze. Při tak veliké průmyslové stávce, jaká nemá obdoby v poválečné Evropě, nebyl poškozen ani jeden stroj, nebylo ublíženo ani jedné osobě, nebyla prolita ani kapka krve. Jeden z nejzkušenějších amerických dopisovatelů ve Francii, Edgar Ansel Mowrer, telegrafoval svým novinám za nejnapiatějších dnů, že by byl neváhal vést dívčí školu pařížskou periferií. V obchodních domech spali muži a ženy na zemi místo v postelích. Byli mizerně placeni a často hladoví a přece neukradli ani kousek sýra a ani si neotevřeli konzervu.

Stávky Blumovi značně pomohly, protože ukázaly jak sílu, tak ukázněnost dělnictva. Byly působivým znamením senátu, kdyby snad byl váhal odhlasovat záplavu nových zákonů. Blum rozhodně odmítl užití vojska nebo státní moci k vyklizení továren. To by bylo znamenalo, jak dobře věděl, jen krveprolití.

„Vím, že je obsazování nezákonné,“ řekl, „ale není lepší nechat stávkáře klidně sedět v krámech a v továrnách, kde nedělají škody, než nechat je bít se s policií a patrně i s fašistickými ligami venku? Policie a vojsko by snad vyklidily továrny, ale co by z továren zbylo, až by skončily vyklizování?“

Tak mluví rozumný duch. Ale po prvním týdnu, když se hnutí šířilo, bylo nutno ukázat, že vláda by si mohla vynutit a také by vynutila návrat k normálním poměrům. Blum si nemohl nechat situaci vyklouznout z ruky. Thorez promluvil k členům komunistických organizací, aby se vrátili do práce. Salengro, ministr vnitra, oznámil, že další stávky se založenýma rukama se nebudou trpět. Klidně a v kázní každý přicupal k svému stroji.

Co pomohlo skončit stávky tak brzy, byla ovšem odvaha, rozsah a rychlost Blumových reform. Začal s bezodkladným uskutečňováním programu lidové fronty, který byl ještě před měsícem zneuznáván jako prý visionářský. Lidé viděli, že Blum opravdu zamýšlí splnit své politické sliby, a to důkladně. Pravice stála s ústy otevřenými zlostí a — údivem. Levice předstírala, že překvapena není. Ale asi byla.

První serie zákonů po matignonské dohodě se zaměstnavatelé stanovila čtyřicetihodinový pracovní týden s právem zaměstnanců na kolektivní smlouvy, minimální mzdy a placenou dovolenou. Tato opatření, jak se počítalo, zdrazí výrobní náklady francouzského průmyslu o dvanáct procent. Blum byl ochoten — a snad nucen — přijmouti toto riziko.

Potom se vláda zabývala menšími zákony. Byla prodloužena školní docházka. Vláda byla reorganizována v sedm „oblastí“, aby se zlepšilo hospodářství a zdokonalila správa. Lavalovy mzdové a platové srážky byly zčásti vráceny. Byla provedena nová úprava pensí. Byl stanoven velký zemědělský plán. A odvázně byla navržena osnova proti prodejnosti pařížského tisku.

Ale to všecko bylo jen vedlejší. Blum měl na mysli větší věci; a v rekordním čase byly usneseny tři zákony. Za prvé odhlasovala sněmovna nikdy nebývalou většinou (444 proti 77) reformu Francouzské banky, t. j. vlastně omezení feudálních privilegií. Nový zákon odstranil starou správní radu a postavil banku na její pravé místo, totiž do služeb státu a nikoli na místo poručníka státu. Za druhé dostala vláda ještě mohutnější většinou (484 proti 85) zákon o nacionalisaci zbrojního průmyslu. Počáteční náklad měla být miliarda franků. Nic podobného tomuto zákonu se v Evropě ještě nevidělo. Je ještě předčasně hádat, jaký bude mít zákon účinek. Za třetí, udeřiv statečně na své nepřátele, prosadil Blum zákon o rozpuštění pouličních výtržníků, fašistických lig. Schlípnuvše uši — aspoň zatím — členové Ohnivých křížů zalezli.

Blumovy počáteční úspěchy, třeba jsou jakkoli veliké, je ovšem nutno přijímat s jistou opatrností. Nikdo nemůže říci, co se stane s Blumem a s Francií za dva roky.

Nebezpečí mu hrozí s několika stran. Jeho postavení, třeba se zdá tak silné, je spojeno s mnoha nesnáze. Snad ho zlomí Prokrustovo lože vládní mašinerie. Snad bude příliš rychlý pro radikály a příliš pomalý pro komunisty. V pravici má zřejmě mocného a nesmířitelného nepřítele. A především ve financích má problém, který utahal všechny ministerské předsedy před ním.

Blum sám myslí, že ztroskotá-li jeho program a padne-li jeho vláda, přijde na Francii katastrofa v podobě fašismu. Nedávno řekl: „Někteří lidé si myslí, že naše vláda je vládou Kerenského, která je tu proto, aby připravila cestu Leninovi. Tak to není. Padne-li ve Francii nějaký Kerenský, nebude to Lenin, kdo z toho bude mít prospěch.“

Jedno je však jisté. Nový vítr, nová svěžest fouvala v létě 1936 ve Francii. Snad nepotrvá. Snad bude foukat vítr ostřejší. Ale francouzský lid pocítil, že má docela novou vládu, něco docela jiného než obvyklé přeskupení, vládu, která pracovala statečně a podle plánu s očima upřenými nikoli do minulosti, nýbrž do budoucnosti.

literatura a umění

Německo zakazuje uměleckou kritiku

Jak známo, dospělo Německo v usměrňování tak daleko, že zakázalo i uměleckou kritiku. Přinášíme k tomu několik poznámek ve formě glos ke Goebbelsově řeči, v níž zákaz kritiky vyhlásil.

Goebbels: „Umělecká kritika v rámci nově se formujícího německého kulturního života je jednou z otázek, jejíž vyřešení je z nejnáléhavějších a z nejobtížnějších.“

Můžeme jen souhlasit, neboť vláda, která jedinou ranou během tří let vyhnala do ciziny všechny kritiky vážného jména, nemá právě lehkou práci. Tuto kulturní práci jí neusnadnil ani pan Johst, jehož postavila v čelo své kulturní komory a který s hrostí prohlásil: „Kdykoli slyším slovo kultura odjišťuji si revolver.“ Pan Johst byl pověřen tolika četnými úkoly, protože je mužem, který v pravou chvíli dovede otevřítí pojistku revolveru. To samo ovšem nestačilo k novému formování kulturního života a k vyřešení obtížné otázky kritiky.

Goebbels: „Od doby, kdy jsme se dostali k moci, ponechal jsem německé umělecké kritice čtyři roky času, aby se přizpůsobila nacionálně-socialistickým zásadám.“

Bohužel to nebylo nic platné, neboť páni Ihering, Diebold, Stuckenschmidt, Holl a ještě jiní z těch, kteří zůstali kritiky, se odvážili neosvojiti si nacionálně-socialistická vodítka nějak úmyslně. Neodjišťovali si revolver, když vstoupili do koncertního sálu, v němž se hrál Hindemith, a dokonce tu a tam citovali i výroky Židů Heineho nebo Börneho, a dokonce se odvážili ani neházeti blátem po zrádcích národa Heinrichu a Thomasu Mannovi. Nechodili na parádní podniky strany, volně chvíle netrávili ve střelnici, takže ovšem žádným pilným cvikem si neosvojili duševní standard pana Johsta.

Goebbels: „Ustavičně roste počet stížností proti umělecké kritice, a to nejen z kruhů lidí umělecky tvořících, nýbrž i z ostatních vrstev obyvatelstva. To mi bylo už před letem podnětem ke svolání sjezdu kritiků.“

Ten ubohý štvaný autor! Vždyť se zákony německého umění staly dnes tak zatraceně složitými. Herrman Göring se oženil s Emmy Sonnemannovou, s herečkou, která dokonce prý není ani rasově dosti čistá a kterou se mnozí odvážili nepokládati za vrchol všech uměleckých možností. Adolf Hitler projevil živý zájem o mnohostranné nadání Lény Rieffenstahlové, a přece tento krásný poměr politiky k umění nedovedl zabránit tomu, aby její filmy o sjezdech nacionálně-socialistické strany a o Olympiádě, zfilmované milionovým nákladem, u obecnosti docela nepropadly. Jsou stále ještě v Německu kritikové, kteří píší o Gretě Garbové, o Židu Chaplinovi a dokonce i o Marleně Dietrichové, která se otevřeně anglickému žurnalistovi vyjádřila, že by se za nic na světě nevrátila do Třetí říše.

V Drážďanech se divadlo dokonce odvážilo hrát destruktivní hru „Přízemí, první patro“ od Nestroje. Autorem je bohužel starý satirik, známý na celém světě, jehož při nastoupení moci zapomněli nacionálně-socialističtí studenti spáliti a jenž se odvážil ve své hře líčiti, v jaké bídě žijí lidé v přízemku a s jakou surovostí a bezohledností přišlo panstvo v prvním patře k moci. Líčí se tu také, jak bývalí reprezentanti měšťanského života klesají na úroveň proletářů, ačkoliv stojí duševně daleko výše než nové panstvo. Hra skandálně nebezpečná, poněvadž obecnost ustavičně srovnávalo její poměry s dnešními poměry v Třetí říši: představte si, že německá divadelní kritika z roku 1936 se tuto velezradu dokonce odvážila chválit.

Německá kritika se odvážila ještě jiné zálužnosti. Pan Emil Jannings nevynechal ani jediné zasedání nacionálně-socialistické strany a pracoval pro ni se vší horlivostí, s níž jen bylo možno. A tu se odvážil filmový kritik „Berliner Tageblattu“ postaviti nad tohoto filmového boha onoho cizince Wallace Beeryho, jenž ve filmu ztělesňuje hrdiny, bojující o svobodu.

Kritik Stuckenschmidt z časopisu „B. Z. am Mittag“, jenž vychází pod vlastní péstí Josepha Goebbelse, se dokonce odvážil pokládati kulturního bolševika Hindemitha za významného hudebníka, ačkoliv předvádění jeho děl je zakázáno na celém rozsahu německého výsošního území včetně loďstva, jak se praví ve výnosu. Smí takový člověk ještě psáti kritiky? Z milosti mu dovolili, aby se stal alespoň kulturním zpravodajem pro cizinu, kde stojí pod stejně přísnou kontrolou, ale je méně škodlivý.

Když byl vyhnán ze země Alfred Kerr a když byla zřízena německá kulturní komora v čele s panem Johstem s jeho odjištěným revolverem, byl na místo Kerrovo dosazen kritik Herbert Ihering. Stalo se to z milosti, neboť pan Johst předpokládal, že tento potomek židovského ducha liberálního a člověk, který je přežitkem z demokratických dob, si vzal z požáru říšského sněmu pří-

slušnou výstrahu a dokonale se obrátil. Nemohl ovšem predpokladať, že tento záľudný kritik nenajde záľubu na dramate „Totila“, ktoré napsal pan Wilhelm Kube, ktorý bol prece jedným z nevyšších hodnostíáru nacionálno-socialistických v berlínsko-brandeburské župe. Dnes ovšem už páni o tomto hrdinovi hoví jen neradi, ačkoli ho pred tím jmenovali oficiálne „dubem v bouřlivé německé historii a nádherným tvrdým sukem na kmeni německého národa“. Tento tvrdý suk se momentálně suší v kriminále, kam ho musili velmi neradi zavřít pro jeho přímo nadlidské krádeže a korupce.

Goebbels: „Při zasedání německé kritiky jsem dal kritikům příležitost, aby se obšírně domluvili s nejvýznamnějšími representanty německého uměleckého tvoření o problémech umělecké kritiky. V závěru jsem sám ještě jednou zcela jednoznačným způsobem podal své názory na uměleckou kritiku a současně jsem také zakázal kritiku noční.“

Tento jednoznačný výklad spočíval v tom, že kritikům bylo naznačeno: Nacionálně-socialistický duch rozhoduje o všech otázkách kulturního života německého národa, jedině nacionálně-socialistickým měřítkem smějí se hodnotiti umělecká díla. Páni kritici se ovšem musili „domluvit“, poněvadž podléhají německé kulturní komoře, která má bezvýhradnou moc nad bytím či nebytím každého z kritiků. Horší to bylo s oním nacionálně-socialistickým duchem, který dosud nikde nebyl definován a o němž nikdo určitě nevěděl, sahá-li snad ještě dále než odjištěný revolver pana Johsta. Úřady nepodaly k definici nacionálně-socialistického ducha nikdy žádných autentických výkladů, kromě reglementu o koncentračních táborech. Není tedy divu, že ubozí a štvaní kritikové, kteří sice byli druhově čistí, rodově čistí, rasově čistí a platili řádně své členské příspěvky kulturní komoře, přece jen si nemohli zásady nového Německa uspokojivě osvojit.

Goebbels: „Protože ani rok 1936 nepřinesl ještě uspokojující nápravu v umělecké kritice, zakazují počínaje dnešním dnem další provozování umělecké kritiky v její dnešní formě. Dosavadní umělecká kritika vznikla v době židovského odcizení umění a pokroucením pojmu kritiky byl z ní chybně vytvořen pojem uměleckého souzení a hodnocení. Na její místo nastoupí ode dneška umělecký referát (Kunstbericht). Na místo uměleckého kritika nastoupí umělecký redaktor (Kunstschriftleiter). Umělecký referát nemá býti oceněním (Wertung), nýbrž naopak vyličením a zobrazením uměleckého díla (Darstellung) a tím současně něčím, co k dílu projevuje úctu. Má poskytnouti obecnstvu možnost, aby si samo utvořilo úsudek, má mu býti podnětem, aby si se svého vlastního stanoviska a vlastního citění udělalo názor o uměleckém výkonu. Jestliže jsem se rozhodl k tak rozhodnému opatření, vycházím při tom z hlediska, že pouze ten smí kritisovati, kdo má pro obor, v němž pracuje, skutečné porozumění.“

S tímto požadavkem nemůžeme než plně souhlasiti. Bohužel se právě při této příležitosti nemůžeme nerozpočmenouti na fakt, že pan Joseph Goebbels, dnešní vládce celé německé kultury, je vlastním povoláním bursovní referent. Celé své spisovatelské a umělecké vavřiny si získal tím, že psal zprávy o burse, že plnil příkazy anonymních bursovních vládců, že v jejich zájmu se poslušně zdržoval vždy jakékoli kritiky, že vždycky jen referoval o následcích a nikdy nebyl zvědav na pozadí bursovních machinací. Není divu, že si dnes podržel ideál těchto referátů o hausse nebo baisse s jejich neosobní strážlivostí a že by podobné referáty rád četl i o nacionálně-socialistických divadelních hrách a nacionálně-socialistických filmech.

Nejdůležitějším faktem a kritickým měřítkem vůbec je, aby kritik zjistil, jakých politických zásluh o stranu si autor už získal. Bude se musit přesvědčit, které významné politické osobnosti převzaly kmotrovství jeho díla. Kromě toho nebude od něho požadováno již nic jiného, než napsati obsah toho, co viděl. To by ovšem mohlo opět vésti

k různým zlomyslnostem. Mohli bychom vám se vši vážností vypravovati obsahy všech těch diletantských dramát, ať už se jmenují „Totila“, „Widukind“, filmů jako „Německá země“ nebo „Německá krev“, a přesvědčili byste se, že sotva kde člověk najde více bezděčné komičnosti. Páni umělečtí redaktori by mohli mít i pak příležitost působiti nežádoucím způsobem na vlastní citění divadelního nebo filmového návštěvníka.

Goebbels: „Umělecký referát budoucnosti předpokládá úctu k umělecké tvorbě a k uměleckému výkonu. Vyžaduje vzdělání, taktu, řádného smýšlení a respektu k uměleckému chtění. Jedině ti umělečtí redaktori budou v budoucnosti míti dovolení mluviti o uměleckých výkonech, kteří se chápou tohoto úkolu s naivní čistotou srdce (Lauterkeit des Herzens) a smýšlení nacionálních socialistů.“

Naivní čistota srdce a nacionálně-socialistického smýšlení se dosud projevovavla v Německu otevřenými pojiškami na revolveru. Jak bude německá kulturní komora v budoucnosti zjišťovati tuto naivní čistotu srdce, o tom dosud nebyl vydán žádný výnos. Dohadujeme se, že se tu patrně bude zjišťovati pouze spolehlivost stranické příslušnosti. Kritisovati a neprozrazovati při tom vlastního mínění budou smět jen redaktori, kteří jsou členy kulturní komory a tím také členy nacionálně-socialistické strany. Diktát nad celým tiskem tím bude dovršen.

Dosud se totiž ukazovalo, že kritičtí spolupracovníci, kteří nemusili býti členy strany, provozovali tajnou opozici tím, že ukazovali na dokonalost a na obrovské technické úspěchy amerických filmů. Oficiální německý filmový deník „Lichtbildbühne“ přinesl před měsícem o americkém filmu „The Moon is our Home“ z Lubitschovy produkce, jež u nás bude uvedena pod titulem „Kdy bude naše svatební noc“, referát překypující superlativy, v němž se litovalo, proč německá tvorba nikdy nic podobně lehkého a vtipného nedokáže. Americké filmy, jako „Broadway Melody 1936“, dosahují v Berlíně přímo provokativních, desetidenních premiér s naprosto vyprodanými domy. Naproti tomu německé filmy skoro naprosto selhávají, ať se propaganda namáhá jakkoliv.

Kritikům zůstala možnost otiskovati bez poznámek statistiky, které ukazovaly strašlivý pokles německého kulturního života. Jiné statistiky ukazovaly, jak odpadl filmový export, jak poklesl počet divadel a jejich návštěva, jak se zhroutily výše novinových nákladů.

Nejnebezpečnější byla kritika hudební. Nepodařilo se oficiálně přiměti hudební kritiky k tomu, aby našli ničemnými a bezcennými všechny Francouze jen proto, že patrně nemají nacionálně-socialistické naivní čistoty srdce. Hudební kritikové chtěli vždycky všecko věděti líp než pan Goebbels a nechtěli se dát přesvědčiti o tom, že Hohenfriedbergmarsch je umělecky daleko zdravější a potřebnější než Hindemith, Křenek a Rathaas. S gramofonovými deskami to bylo stejně obtížné. Kritiky o nich nemohly býti nepříznivé a sensačních odbytů dosahovala právě „asfaltová“ hudba jazzová, nacionálně-socialistickému světovému názoru rodově vzdálená; obrovských prodejů dosahoval nejen Irving Berlin, nýbrž i emigrantka Greta Kellerová, a obecnost se dokonce dralo i o desky Marleny Dietrichové, takže jejich prodej bylo třeba v Německu zastavit. Ministerstva byla bezbranná proti tomu, aby hudební kritikové nezaznamenávali se skrytou zlomyslností tyto úspěchy cizí produkce, prodávané dokonce v cizím jazyce.

Z těchto důvodů se pan Goebbels rozhodl zakázati celou kritiku, postaviti ty, kteří by chtěli svobodně projevovati své názory, mimo zákon a zavěsti povinný celoroční klid na hřbitově německé kritiky.

Goebbels: „Úřad uměleckého redaktora bude moci býti v budoucnosti provozován pouze tehdy, jestliže kromě zápisu v seznamu německého tisku bude redaktor míti zvláštní povolení. Protože vyžaduje zvláštní životní zkušenosti a životní zralosti zaměstnávati se uměleckými

výkony, musí každému uměleckému redaktoru býti nejeně třicet let, jinak nemůže pro tento obor působnosti v německém tisku býti připuštěn.“

Kdoby Německo mělo svého nového Mozarta, nesměl by se veřejně vyjádřiti o nějakém koncertu. Kdyby mělo mladého Schillera anebo mladého Goetha, byly by zakázány jejich kritiky. Pan říšský ministr opomněl nám uvéstí zajímavé psychologické motivy, které stáří třiceti let činí obzvláště způsobilým na poli podávání obsahů uměleckých děl. Pan říšský ministr však nemá povinnosti publikovati motivy svých rozhodnutí, takže nám musí dostačiti jeho prohlášení, že jde o zajištění jednotné kulturně politické linie a o zajištění naivní čistoty srdce a světového názoru nacionálních socialistů.

Goebbels: „Každý umělec, jenž dnes spolupracuje na vysokých úkolech národa, je výmluvným svědkem proti názoru, který se leckde ještě vyskytuje a který je stejně romantický jako falešný, jako by uměleky tvořící člověk musil býti nějaký vypeřelý v pokoji nebo hladovec (Stubenhocker oder Hungerleider). Německý umělec dneška je vážně pracující člověk, jehož srdce i duše jsou otevřeny všem otázkám našeho nacionálně-socialistického politického bytí. Jednotlivé komory ústřední říšské komory kulturní se postarají o to, aby byl vychován k sebevědomí stavovskému, k disciplíně a stavovské cti (Korpschre).“

Zde je jádro výroků dra Goebbelse ze dne 28. listopadu, jimiž komentoval svůj všeobecný zákaz kritiky. Každý německý umělec musí tedy vědět, že je nacionálním socialistou, musí si být vědom toho, že jakožto rasově čistý je nadřizen všem ostatním národům a musí se odpovědně a bez jakýchkoliv podmínek podříditi vůdci hnutí. Strana od něho žádá disciplínu, kázeň, vyhýbající se jakékoliv kritice a tutěž „Korpschre“, které se naučil už mezi kulerovými studenty. I zde zůstává „Korpsbruder“ a nestačí jen, aby sborově pěl při pití piva, nýbrž jde o to, aby vůbec nemyslel. Musí bít pěstí nebo kordem a poslouchat.

Tohleto všechno až do dneška nepatřilo do oboru kultury, všechno tohle se ponechávalo politickým rubrikám novin. Všichni ti, kteří všechno chtějí vědět lépe a všichni rýpalové (Besserwisser und ewige Nörgler) budou nyní přivedeni ke kázní.

Goebbels: „Úmyslně bych se chtěl při letošní uzávěře říšské kulturní komory vyhnouti podrobným vývodům, vyhnouti se číslicím a datům, jimiž bych doložil nezadržitelný vítězný pochod našeho kulturního života. Vždyť tento vzestup je tak očividný a pro každého je nad slunce jasnější, že nepotřebuje ani nějakého komentáře a doprovázejících slov. Dříve prázdna a zavřená divadla stala se dnes zase přeplněnými zdroji vzdělání a pobídkou k veselému požitku. Německý film, jenž dříve byl doménou židovských a marxistických intelektuálů, přinesl v minulém roce mistrovské výkony a obstál ve veliké zkoušce. Německý tisk, jenž byl ještě před čtyřmi roky služebníkem rozvratných ideí mezinárodnosti a sloužil nekontrolovatelným zájmům kapitálu, tisk, který sepisovali Židé k ohlupování německého lidu, je dnes opět reprezentován německými pery a německými cíly a nastupuje jednotně a v uzavřených šicích k boji za naše nacionálně-socialistické ideály.“

Člověk by byl logicky dospěl k závěru, že tak heroický vítězný pochod by nepotřeboval ani další reklamy. Jak to, že systém, který pokračuje od vítězství k vítězství, musí stále ostatní lidi o tom přesvědčovat, že skutečně vyhrává, jak to, že musí dnes ještě zakazovati jakoukoliv kritiku?

Ta berlínská divadla, která prý bývala prázdna, stávala tehdy na prvním místě v celém mezinárodním divadelnictví. V nich docházelo k premiérám nejlepších her všech národů a v nich se vytvářel jevištní styl, jehož vliv sahal stejně daleko na západ jako na východ. Dnes se sotva podaří naplniti oficiální představení organizace „Kraft durch Freude“, která má povinnost dodati určitý počet návštěvníků.

Německý film dosáhl letos největší hloubky v poklesu svého exportu. Americký bojkot německé kinematografie dosáhl letos vrcholu. Německý tisk se vydává letos v nejnižších nákladech posledních dvaceti let, ačkoliv nadpisy jsou stále tučnější a stále jásavější. Ponechme však slovo panu říšskému ministru.

Goebbels: „Nejsou zde ovšem ještě ti velcí geniové, kteří by ve vzrušujících verších, obrazech a tónech vryli svůj umělecký profil do této doby. Ale oni přijdou, až přijde jejich hodina, a nemusíme míti starost o to, že by snad nepřišli. Není zapotřebí, abychom jich volali, oni se ve své době ohlásí sami. Nesmíme se státi netrpělivými, musíme všichni věřiti tomu, že, až doba bude zralá, budou zde. A v bouři svého posvěcení budou šuměti nad našimi hlavami.“

Bratři Mannové, Kerr, Feuchtvangera Bruno Frank již vryli svou pečeť do své doby. Ale tato doba se podstatně liší od doby páně Goebbelsovy. Ne-pochybujeme ani o tom, že i do Berlína vtrhnou jednou geniové, ale pan Goebbels bude možná překvapen, až bouře jejich posvěcení se rozhlolí nad jeho hlavou. Před tím ho neuchrání žádná uniforma, žádná gigantická výzbroj a žádný zákaz umělecké kritiky. W. L.

Života instituce

Otto Rádl:

André Gidovo zklamání ze SSSR.

„Jsou věci, které se mi zdají důležitějšími, nežli mé vlastní já. Zdají se mi důležitějšími, nežli sovětský Svaz. Je to humanita, lidstvo, jeho osud a kultura.“

(André Gide 1936.)

Komunista hledá svobodu.

André Gide, jenž se tak zarputile svou tvorbou brání zarazení do jakéhokoliv systému, bývá politicky řazen mezi francouzské spisovatele komunistické. Toto řazení je ovšem hodně přibližné, poněvadž komunismus André Gidův je docela individuálního rázu. Jak ukazuje Maurice Sachs ve své studii o tomto básníkovi, jež byla vydána minulý měsíc, vedl André Gida ke komunismu odpor proti rozkladu dnešní společnosti, stojící jednak pod vlivem církve, jednak pod vlivem měšťanského kapitalismu. A komunismus, k němuž André Gide směřoval, byl pro něho totéž, co svoboda, mír, nové pojetí života, osvobození ze zajetí mytologických představ. Tuto svou víru měl André Gide nyní příležitostí přezkoušeti prostudováním svobody a nového pojetí života v sovětské praxi. Byl mezi šesti delegáty, kteří jeli na pohřeb Maxima Gorkého do sovětského Ruska. Poznal Moskvu, Leningrad, život na kolchoze a v koloniích mládeže, a stejně jako roku 1926 na slavné cestě na Kongo odbočil od obvyklých oficiálních cest a šel přímo k lidem, a vyvolal pak svými knihami o „Cestě na Kongo“ a o „Návratu od jezera Čadského“ obrovský koloniální skandál ve Francii, tak šel i v sovětském Svazu přímo k lidem. A to, co líčí jeho právě vydaný „Návrat ze SSSR“, bude se zdát jeho orthodoxním komunistickým obdivovatelům také skandálem. (André Gide: „Retour de l'U. R. S. S.“, Édition de la NRF, Gallimard, Paris 1936.)

Titul této knihy uvedl jako jednu z nejzajímavějších knih letošního roku v anketě Lidových novin minulý týden Karel Teige. Podotkl při tom, že zná dosud pouze před-

mluvu této knihy, která byla publikována v týdeníku francouzské lidové fronty, a projevil názor, že tuto knihu bude nezbytno přeložit do češtiny. Stává se tu snad po prvé, co s panem Teigem v něčem bezvýhradně souhlasíme. Je však možné, že pan Teige dnes, kdy máme v rukou knihu celou, svého projevu lituje, jako poněkud ukvapeného: kromě předmluvy se Gidovy dojmy ze sovět. Svazu naprosto nehodí do komunistického týdeníku. To, co tento francouzský kandidát Nobelovy literární ceny v sovětském Svazu viděl, co se mu v něm líbilo a co jej zklamalo, podobá se daleko spíše tomu, o čem jsme tu ze sovětského Svazu již v mnoha článcích referovali bez nenávisti i bez stranického zaujetí.

André Gide se vyznal z lásky a obdivu k sovětskému Svazu před třemi lety a byl si již roku 1935 vědom toho, že v tomto vyznání je také část o posičního z aujetí: mnohé útoky proti sovětskému Svazu byly příliš hloupé. Byl toho názoru, že osud evropské kultury je totéž, jako osud SSSR. Poněvadž viděl, že přátelé sovětského Ruska lhali o poměrech v tomto světadíle z lásky k němu, stejně jako jiní o něm lhali z nenávisti, toužil André Gide po osobním poznání. Dalo se předpokládati, že u tohoto autora, jehož dílo je vždycky spředené z protikladů, tento výlet do sovětských zemí bude mít za výsledek knihu, která spíše bude vypadat jako obžalovací spis, než jako vyznání lásky. Vždyť tento protestantský duch svou celou tvorbu na podobných protikladech buduje. A tak jako v jeho rodině jsou smíšený prvky severní, normandské, s prvky jižními, jako se v ní prostupuje rozkošnická smyslovost s přísnou duchovností, jako se artistická díla z období symbolického střídají s naturalistickými reportážemi z cest, jako se objektivnost jeho románu střídá s naprosto subjektivními zápisky autorovými, demaskujícími celý tvořivý postup autorův (jeho zápisky o vzniku knihy *O penězokazích*) — tak se i v této nové knize prostupuje víra, že sovětský Svaz jednou překoná všechny své těžké omyly, s neobyčejně realistickou a strážlivou kritikou těchto omylů dneška.

„Stachanovství“, objevené pro lenochy.

André Gide se těšil z bezstarostného života mládeže v parcích zábavy a tělesné výchovy, účastnil se pohřebních slavností Maxima Gorkého, i slavností mládeže na Rudém náměstí, díval se na různé kraje a různé lidi, došel však k přesvědčení, že čím více pokračuje jeho běh, tím méně zájmu že má o sebekrásnější krajiny, a tím více že se zajímá o člověka. Jeho oborem jsou jen otázky psychologické, a proto také váha jeho knihy spočívá v druhé polovině, kde se zabýval především jimi. Je ovšem zajímavé, že z celého Leningradu se mu líbil nejlépe starý svatý Petěrsburg se svou harmonií materiálů kamenných, kovových a vodních hladin, a že Moskva mu připadala městem odporným, které má na ducha vliv utlačující a tísnivý, že všechny stavby se mu tu zdály ošklivé, nevyjímaje ani nejmodernější, a že celá ta přeměna starého města v moderní, všechno to bourání a odstraňování mu připadalo příliš náhodné. Je sice zajímavé čísti jeho vylíčení sovětského velkoobchodu, před nímž čeká ve frontě sta lidí s nesmírnou trpělivostí hodiny předtím, než se otevře, ačkoliv vědí, že zboží se dostane sotva na polovinu z nich, a je zajímavý jeho popis ruského charakteru, lidí nespěchájcích, trpělivých, kteří sami mají jakousi libost v dlouhém čekání a nechávají vás dlouho čekat po libosti. Je zajímavý jeho názor o „stachanovství“, které bylo třeba vynalézt pro „národ tak netečný, snad by bylo dokonce možno říci i lenivý“, neboť stachanovství je podle názoru Gidova systémem docela zby-

tečným pro země, v nichž všichni dělníci skutečně pracují. To nejdůležitější, co ve své knize o „Návratu ze SSSR“ přináší, jsou však psychologické důsledky této soustavy, jejich vliv na člověka a na kulturu.

Gide se zajímá o hospodářské pokroky pouze potud, pokud mají příznivý vliv na kulturu. Je sám příliš Francouz, vděčný za onu jedinečnou a obrovskou svobodu ducha a projevu, kterou jeho země každému zaručuje, aby nebyl nepřijemně dotčen oním vyloučením vši kritiky, kterou charakterizuje sovětský Svaz, a oním bezmezným sebeobdivem pro všechno ruské:

„Podivujeme se ovšem onomu mimořádnému elánu, s nímž SSSR směřuje k vyučování a ke kultuře. Toto vyučování však informuje žáky pouze jednostranně, aby jejich duch si gratuloval, jak dokonale je dnešek, a aby si myslil: „O SSSR... Ave! Spes unica!“ Všechna tato kultura je popichována pouze v jediném směru, není na ní nic objektivního. Hromadí fakta a přes všechny marxismus v ní skoro docela chybí kritický duch. Vím dobře o tom, že se v Rusku dělá mnoho křiku s tak zvanou „autokritikou“. Z dálky jsem se jí podívoval a myslím, že upřímná a vážná autokritika může vésti k podivuhodným výsledkům. Rychle jsem se však musel přesvědčiti o tom, že tato kritika se skládá jednak pouze z denunciací a drobných stížností (polévka byla špatně uvařena, v čítárně nebylo zameteno), jednak z uvažování o tom, je-li nějaké opatření v soulase s tím, co předpisuje strana. Při tom se nediskutuje o těchto předpisech strany. Jediné, o čem se debatuje, je starost, je-li některý podnik, gesto nebo některá teorie v soulase s touto posvátnou stranickou směrnicí. A běda tomu, kdo by se snažil jít někam dále. Kritika přes tyto hranice není dovolena.“

V tomto zákazu kritiky vidí André Gide obrovské nebezpečí pro kulturu. Stejně jako kritika, vylučuje se i jakékoli srovnávání s cizinou, takže každý sovětský občan projevuje neobyčejnou ignoranci o cizině. Důmyslně se v něm vypěstovává iluze, že všem lidem v cizině se daří o mnoho hůře než lidem v sovětském Svazu, aby občan si gratuloval k dnešním poměrům v Rusku. Z toho vzniká podle Gida jakýsi komplex povýšenosti u dnešních Rusů. Studenti se sice mají učit cizím jazykům, především němčině a angličtině, neboť o franštinu naprosto není zájem — Gide však žasl, jak tu špatně německy a anglicky mluví. Kterýsi student mu to vysvětlil tím, že prý Rusové před několika lety se od Němců a Američanů mohli ještě leccos přiučit, a proto se dříve anglicky a německy učili. Teď však už cizina je nemá v čem poučit, proto k čemu jsou ještě tyhle cizí jazyky?

Stát s bezmezným obdivem pro sebe.

Jestliže se Rusové starají o mínění ciziny, jde jim pouze o to, zda se jim cizina dostatečně podivuje. Bojí se jen o to, že by o jejich zásluhách mohla být příliš málo informována: „Neočekávají od nás informací, nýbrž čekají spíše, a bychom jim dělali poklony.“ Gide se baví se školními dětmi. Děti ovšem nevěří tomu, že i ve Francii jsou dětské opatrovny se zahradami. Nevěří tomu, že v Paříži je také podzemní dráha. A i školený dělník pochybuje o tom, že ve Francii jsou také školy. Jiný sice připouští, že ve Francii školy jsou, ale děti jsou prý v nich bity, ví to ze spolehlivého pramene. Nemají také nejmenší pochybnosti o tom, že všichni dělníci ve Francii jsou velice nešťastní: „Pro ně mimo SSSR je temná noc. Kromě několika nestydatých kapitalistů se všichni ostatní lidé potácejí ve tmách.“

Studentky se neobyčejně diví tomu, že v Paříži je dovoleno hráti ruské filmy, jako „Čapajev“ a „My z Kronštadu“, a že mají úspěch. Jejich profesori jim však tvrdí, že všechny ruské filmy jsou ve Francii zakázány, a proto se spíše kloní k názoru, že André Gide je asi lhář. Když rozmlouvá s ná-

mořními důstojníky, vidí, že nejsou naprosto zvědaví na nějaké informace o Francii, poněvadž podle jejich názoru všechno, co je třeba vědět, jim povědí noviny ruské. Ne touží po kritice a rozplývají se v lyrickém nadšení: „Aby bylo možno vypsat všechno, co v SSSR je nového, krásného a velikého, na to by nestačil ani papír celého světa.“

Gide navštívil vzorný tábor mládeže, kde každé vzorné dítě je chováno jako malý zázrak a obdařeno medailemi a diplomy, hotová aristokracie. A vidí, že děti jsou tu vychovávány v představě, že na celém světě není nic, co by se tomuto vzornému táboru vyrovnalo. V nadšení a v obdivu pro každou novou zeď, která byla vystavěna, nepozorují ani, že tato příliš rychlá stavba je už plna trhlin.

Tento „komplex povýšenosti“, tento bezmezný obdiv pro všechno, co je ruské, nalézá André Gide už u Gogola, kde v „Mrtvých duších“ se v pasáži jednoho dopisu popisuje, jak mladí lidé přehánějí ruské ctivosti a jak neustále je vynášejí na odív před celou Evropou a vykřikují: „Podívejte se, cizincové, oč jsme lepší než vy.“ Podle Gogola: „Tato chvástavost je hrozná z h o u b n á. Ostatní pobuřuje, a vlastním lidem škodí. Sebelepší podnik ztrácí na ceně, je-li provázen chlubitostí. Mně je milejší trochu méně odvahy, než podobná domyšlivost.“ André Gide dodává, že dnešní ruská výchova všude jen rozvíjí a podporuje tuto ruskou „chvástavost“, která Gogolovi byla tak nepřijemná.

Když francouzský autor navštíví známé lázeňské místo Soči na Černém moři, snaží se ho návštěvníci přesvědčiti, že v celé Francii není místa krásnějšího. Gide praví, že z pouhé slušnosti jim zamlčel, že podobná místa jsou ve Francii lepší, daleko lepší. Projevuje také obavu, že z všeho tohoto „polopřepychu“, určeného pro lid, teží především nové privilegované vrstvy. Odměňují se sice ti, kteří mají nejvíce zásluh, podmínkou však je, že se z totožňují se směrnicemi strany. Je hezké, že všechno to je zbudováno pro lid, ale člověk „trpí tím více, když vidí, jak dělníci, zaměstnaní stavbou nového divadla, jsou špatně placeni, a v jak špinavých táborech jsou uloženi“.

Chudoba zůstala, třídy zůstaly.

V Sinopu je francouzským návštěvníkům předveden gigantický kurník dernier cri. Každá slepice má na tlapece prstének s číslem, a pečlivě se zapisuje, kolik snesla vajec. André Gide si nedovede vysvětliti, jak to, že po tak veliké péči se hostům v hotelu servírují tak špatná vejce. Vstupuje-li do tohoto kurníku podle poslední módy oblečený člověk, musí si napřed desinfikovati střevíce zvláštním materiálem: od slepic se toho při vstupu nežádá. Docela nedaleko vzorného sovchozu stojí řada nečistých baráků, v nichž bydlí v pokojích širokých dva metry a dlouhých dva a půl metru po čtyřech lidech za měsíční nájem dva ruble. Oběd v restaurantu sovchozu stojí také dva ruble: jak si mohou dělníci, kteří vydělají měsíčně 75 rublů, dovoliti tento přepych? Živí se tedy chlebem a suchými rybami.

Gide se obává, že v sovětském Svazu dnes vyrůstá nový druh dělnické buržoasie, zatraceně konservativní, která se až příliš podobá malým měšťákům francouzským. O tomto buržoasním duchu v dnešním Rusku svědčí i některé nové zákony, na příklad zákaz přerušování těhotenství, ačkoliv nedostatečné mzdy znemožňují založení rodiny, stejně jako přísné tresty, kterými se trestají homosexuální jedinci deportací na pět let.

„Reforma člověka nedá se podniknout pouze z vnějška. Jsem velice zneklidněn, když vidím, jak se v dnešním SSSR nepřímo lichotí těmto buržoasním instinktům. ... Je vidět, jak se již nově vytvářejí společenské vrstvy, a dokonce snad i třídy, jakási aristokracie. Nemluvim tu o aristokracii na základě zásluhy a osobní ceny, nýbrž o oné aristokracii, která získává své výsady na základě oficiálního smýšlení, na základě konformismu, o aristokracii, která již v příští generaci bude mít své výsady na základě majetku.“

Jak nemá člověk býti pobouřen oním povržáním a onou lhostejností, kterou projevují tito lidé s výsady všem „inferiornějším“, vůči sluhům, nádeníkům, služebným a skoro bych řekl chudým. Není ovšem dnes už v SSSR tříd. Jsou však ještě chudí. Je jich příliš: příliš mnoho. Doufal jsem, že už jich neuvidím, a přišel jsem do SSSR právě proto, abych už jich neuviděl.“

Stát ovšem převzal sám úkol dobročinnosti, takže občané sami už nemusí býti dobročinní. Následkem toho je přes všechno soudružství jakási strohá suchost ve vztahu člověka k člověku. Gide očekával, že tu najde překypující lásku k člověku a mohutnou potřebu spravedlnosti srdcí. Ale jakmile jednou revoluce dosáhla triumfu, není toho už zapotřebí. To všechno bylo pouhým lešením, které se odstraňuje, jakmile klenba byla dostavěna. Gide by vítal, kdyby se v sovětském Svazu raději upřímně prohlásilo, že všechny dřívější revoluční ctivosti a zejména kritický duch už nejsou v kursu a že jich není zapotřebí.

Není země ustrašenější a zotročenější.

„To, co se dneska žádá, je slepé přijímání. Chce a žádá se pouhé schvalování docela všeho, co se v SSSR děje. A hledí se dosáhnouti toho, aby toto přitakání nebylo provázeno nějakou resignací, nýbrž aby bylo upřímné a nadšené. ... Sebemenší protest, sebemenší kritika má za následek nejhorší tresty a je okamžitě udušena. A pochybují, že by dnes existovala ještě nějaká jiná země, kromě Hitlerova Německa, v níž by duch byl nesvobodnější, pokřivenější, ustrašenější terorem a zotročenější než v sovětském Svazu.“

André Gide byl překvapen, že nikde při svém příchodu neviděl nějaký zájem o Španělsko. Když na to upozornil, byli lidé v lehkých rozpacích. Když jeden z Francouzů připil na vítězství Rudé fronty španělské, aplaudovali přítomní se značnými rozpaky. V té době se totiž ještě očekávalo, jaké instrukce přinese „Pravda“ o španělské otázce. Nikdo nechtěl riskovati nějaké osobní přesvědčení. Teprve později, když oficiální poměr k Španělsku byl vysloven, směla se rozlítí po Rusku obrovská vlna sympatie.

Kult Stalina nemá mezí. Jeho portréty jsou na všech zdech. Člověk neví, je-li to uctívání, láska nebo strach, ale Stalin je všude. Když francouzští autoři projíždějí městečkem Gori, v němž se Stalin narodil, chce Gide poslati Stalinovi pozdravný telegram: „Projížděje Gori na naší podivuhodné cestě, chtěl bych Vám upřímně zaslati...“ Překladatel, který Gidovi byl přidělen, však upozorňuje, že toto slůvko „Vás“ je nepřipustné, oslovuje-li se Stalin. Není to dost slušné. Je k tomu třeba ještě něco připojit. A když Gide dává najevo jakýsi úžas, navrhnou mu Rusové, aby napsal: „Vydce dělnictva“ nebo „Vládce národů“. Zde nešlo o nějakou přespřílišnou horlivost podřízeného úředníka, s tím se setkali Francouzi v sovětském Svazu všude. Gide protestuje proti této absurdnosti, ale nedá-li souhlas k této změně, nebude telegram expedován.

„Podrobuji se resignovaně, odmítám jakoukoli odpovědnost a se smutkem myslím na to, že všechno tohle vkládá mezi Stalina a ruský lid strašlivou, nepřeklenutelnou vzdálenost. A protože jsem konstatoval, že podobné retuše a úpravy musily podstoupiti všechny proslovy, o něž jsem v SSSR byl požádán, prohlásil jsem, že neuznám žádný z textů, který z mého pobytu v SSSR vyšel ruský, za autentický.“

Gide se musil přesvědčiti o tom, že kdykoli mluví o „osudu SSSR“, musí připojiti přídavné jméno „slavný osud“. Naproti tomu, když mluvil v Leningradě letos v červenci k sovětským spisovatelům, nesměl užiti výroku, že dříve všechno záleželo na libovůli „velkých monarchů“, protože prý žádný monarcha nemůže být velkým. A musil protestovati proti různým výrokům, které se v ruských novinách od něho citovaly a kterých nikdy nepronesl, jako na příklad, že prý nikdy již od nynějška nic nenapíše, co by nebylo pro lid.

Pod diktaturou jediného člověka.

Stalinově politice a jeho moudrosti i inteligentní ohebnosti, projevující se v různých způsobech, s nimiž první a druhá pětiletka byla uskutečněna, se Gide podivuje. V SSSR nezklamal Stalin, nýbrž člověk, lidská bytost. To, čeho po tolika zápasech mělo být v Rusku dosaženo, bylo patrně nad lidské síly. Při této příležitosti si klade Gide úzkostlivou otázku: budou teď lidé konečně moci poněkud zvednout hlavu? Dochází však k bolestné odpovědi, že nikdy nebyla ještě čela více skloněna. Prvotní ideály byly opuštěny, byl učiněn kompromis s „Menschliches, allzumenschliches“ a kompromis s faktem, že hrozí německé nebezpečí. Skoro všechna Stalinova rozhodnutí z poslední doby jsou diktována strachem z Německa. Proto byl znovuzřízen rodinný život, soukromý majetek i dědictví, aby sovětský občan měl pocit, že má, co by osobně hájil. Stejně velký strach je i z trockismu, jenž bývá nazýván duchem protirevolučním:

„Dnes se požaduje pouze duch, který se podrobuje. Každý, kdo by nedal najevo, že je spokojen, bude pokládán za trockistu. Člověk se neubrání otázce, co by se asi dnes stalo, kdyby se Lenin vrátil na zemi?“

Že Stalin měl pravdu, to znamená, že Stalin bude mít pravdu i vůbec ve všem.

Byla slibována diktatura proletariátu. Diktatura byla ovšem uskutečněna. Je to však pouze diktatura jediného člověka, nikoli spojeného lidu, sovětů... To není naprosto cíl, kterémuž jsme směřovali. Ještě jeden krok, a budeme musit říci: to je pravý opak toho, co jsme chtěli dosáhnouti.

Potlačiti opozici v některém státě anebo prostě zabrániti tomu, aby se mohla vysloviti, nebo aby mohla vzniknouti, to je věc nesmírně závažnou; to je pozváním k terorismu. Bylo by beze všech pochybností daleko pohodlnější pro ty, kdož mají vládu, aby všichni občané některého státu byli stejného smýšlení. Ale kdo by se odvažoval mluvití uprostřed tohoto všeobecného ochuzení ještě o „kultuře“? Duch potřebuje protiváhy, jinak se všechno rozlije jediným směrem. Zdá se mi, že je veliká moudrost v tom, naslouchati svým politickým odpůrcům. Je třeba jim pouze bránit, aby nemohli škoditi, je třeba proti nim bojovati, ale nikoli je vyhubiti.

Lidstvo není něčím jednoduchým a po té stránce se ho musíme zastávati. Kdykoli se snažíme vnějšími vlivy lidstvo zjednodušiti, sjednotiti nebo redukovati, je to vždycky snaha špatná, zhoubná a ponuře donquijotská. — Napsal jsem roku 1910.“

Spoutané sovětské umění.

Než André Gide odejel do sovětského Svazu, napsal, že je přesvědčen, že síla a hodnota každého spisovatele spočívá v jeho síle revoluční, v jeho síle opoziční: „Nejsem však takový blázen, abych přiznával uměleckou cenu pouze spisovatelům levice.“ Vidí tuto opoziční sílu stejně u Bosueta, Chateaubrianda, Claudela, jako byla u Molièra, Voltaira nebo Huga.

„V naší společenské formě každý velký spisovatel a velký umělec v podstatě pluje proti proudu. To platilo stejně pro Dantea, Cervantesa, Ibsena i Gogola.

Proto se díváme dnes s takovou úzkostí k SSSR s neklidnou otázkou: bude možno, aby po triumfu revoluce umělci se nechali

unášeti pouze proudem? Což když umělci budou odňaty v novém sociálním řádu všechny důvody k protestu?“

O těchto otázkách debatoval André Gide v sovětském Svazu především. Narazil tu na nové požadavky umění populárního, jimiž se dnes v SSSR každé dílo měří. O hudbě Šostakovičově, jež někteří nazývali geniem, slyšel od svého ruského průvodce tuto hanu: co si má lid počít s operou, z níž si při odchodu z divadla nemůže pozpěvovati ani jedinou arii? „My potřebujeme dnes díla, která může chápati každý. Necítí-li to Šostakovič sám, cítí to, až jeho hudbu nebude nikdo poslouchat.“ Gide namítal, že díla, která mohou být později populární, bývají při svém prvním vyjití chápána pouze malým kroužkem lidí. Dostalo se mu od jeho inteligentního uměleckého průvodce této odpovědi:

„Víte, u nás se musí každý umělec především podříditi směrnicím. Jinak i nejkrásnější díla budou posuzována jako „formalistická“. Tohle slovo jsme si vymysleli na všechno, co nestojí za to, abychom to viděli nebo slyšeli. Chceme vytvořiti nové umění, hodné onoho velkého národa, jímž jsme. Umění musí dnes býti populární, nebo nebýti vůbec.“

Gide namítal, že to nutí umělce k pokornosti, a že se to vymstí na celkové kultuře země. Jeho průvodce v tom viděl měšťácké usuzování a vyslovil pevnou víru, že marxismus zvítězí i v umění, jako zvítězil v jiných oborech. Deklamoval to patheticky jako naučenou lekcí v halle hotelu. Později se Gidovi v jeho pokoji trochu s rozpaky omlouval tím, že jiní lidé naslouchali: musil se zastávati oficiálního mínění.

Formalistou bývá nazýván každý umělec, jenž věnuje více zájmu formě než obsahu věci: takové dílo není v Rusku trpěno. Gide praví:

„Přiznávám se, že nemohu napsati tato slova „forma“ a „obsah“ bez úsměvu. Člověku je však daleko spíše do pláče, vidí-li, že toto absurdní rozlišování určuje ráz kritiky. Je mozné, že tohle je politicky prospěšné: ale pak mi tu už nemluvte o kultuře. Kultura je v nebezpečí, jakmile nemůže být kritiky svobodně posuzována.

Ať je umělecké dílo sebekrásnější, v sovětském Svazu bude tupeno, nedrží-li se směrnic strany. Krása se pokládá za hodnotu buržoasní. Ať je umělec sebegeniálnější, jakmile nepracuje v politických směrnicích, nevěnuje se mu pozornost: od spisovatele nebo výtvarného umělce se však nežádá nic jiného, než aby se těchto směrnic držel.“

Gide viděl výstavu moderních ruských obrazů, „o níž bude snad milosrdnějším vůbec nemluvit“. A při tom všichni umělci vyhověli politickému požadavku budovati, přesvědčovati, zejména v ilustrativních scénách ze života Stalinova. „Tohle nebyli, u čerta, určitě žádní formalisté.“ Při tom jakoby z těchto mladých umělců úplně vyhynul duch opozice a na rozdíl od jiných mladých generací, které čtou zejména s vášnivým zájmem knihy zakázané, netouží sovětská mládež po ničem jiném, než co je jim doporučeno jako politicky neškodlivé. Tak se na příklad Dostojevský už nečte, všechny mozky jsou už formulovány podle jedné šablony:

„Musí-li se řídit podle daných instrukcí, může duch alespoň mít vědomí, že je ztotočen. Je-li však už tak přetvořen, že nečeká ani na dané instrukce, ztrácí duch i vědomí svého ztotočeni. Myslím, že bychom mladé sovětské občany velice překvapili, a že by protestovali, kdybychom jim ukázali, že nemyslí svobodně.“

Zlatá francouzská svoboda.

Přesvědčil se o tom, když měl v Leningradě promluvit ke studentstvu a k spisovatelům. Předložil text přednášky svým přátelům k pročetí: ujistili ho, že napsal věci velice nezdravé, které odporují směrnicím i oficiální tonině. Gide přináší tedy text této přednášky, kterou nemohl prosloviti,

alespoň nyní tiskem. Tato její závažná pasáž ukazuje zásadní opozici k ruskému pojetí úkolů umění:

„Velký počet lidí, i když se skládá z nejlepších složek, netleská nikdy tomu, co je na uměleckém díle nového, co prozrazuje neznámé a skryté síly, co je nejasné a co uvádí v nejistotu. Tleská jen tomu, co v něm může již jasně rozeznávat, tedy banalitám. Stejně jako byly banality měšťácké, jsou i banality revoluční. Musíme se přesvědčiti o tom, že všechno, co dílo přináší souhlasného s nějakou doktrinou, ať je to nauka sebezdravější a solidnější, nezajišťuje mu nikdy hlubokou cenu, ani trvání do budoucna. Důležité je to, kolik je v něm nových otázek, předvídajících otázky budoucna. A kolik je v něm odpovědí na otázky dosud nevyšložené. Mám silnou obavu, že mnohé dílo, nasáklé čistým marxistickým duchem, ať má dnes jakýkoli úspěch, bude záhy zaváněti pro nosy příštích generací nesnesitelným zápachem kliniky. A věřím, že nejhodnotnější díla budou ta, která se dovedla z těchto tendencí vymaniti.

Jakmile revoluce triumfuje a nastupuje vládu, dostává se umění do strašného nebezpečí, nebezpečí skoro stejně velkého, jaké mu hrozí pod nejhorším útiskem fašistickým: nebezpečí ortodoxie. Umění, které se podrobuje ortodoxnosti, ať už vyplývá z doktriny sebezdravější, je ztraceno. Chřadne. Revoluce po svém triumfu může a musí zajistiti především umělcům svobodu. Bez ní ztrácí umění význam i svou cenu.“

André Gidova kniha o „Návratu ze SSSR“ je dílem člověka pozitivního, člověka, jenž přisvědčuje výsledkům sovětské revoluce a touží jen po tom, aby materialistická revoluce nezapomněla na ducha, na kulturu. Fakt, že se rozhodl svým sovětským i komunistickým přátelům povědět své pravdivé smýšlení, ukazuje ryzost charakteru. A závěr, k němuž dospívá, může být největším potěšením pro nás, lidi demokracie, lidi s nechutí k diktatuře, lidi, respektující i mínění politických odpůrců:

„A protože vždycky dovedeme nejupřímněji oceniti hodnotu určitých výhod teprve tehdy, když jsme jich pozbyli, nenaučíme se nikde jinde tak si vážití oné nedocenitelné svobody myšlenkové, která nám dosud je dopřána a již často ve Francii zneužíváme, jako pobudeme-li nějakou dobu v sovětském Svazu (anebo, samo sebou se rozumí, i v Německu).“

filosofie a psychologie

Doc. dr. Vladimír Vondráček:

Hygiena duševní*)

Vliv duševna na naše tělo je značný. Duševní strádání může podporovati vznik cukrovky. Neklid, spěch, přetížení prací, vede k vzniku chorob cévních. Duševní zážitky působí přirozeně tím více na náš duševní život, řekneme zkráceně na duši. Staráme se o tělo, starejme se i o duši.

Cílem člověka a jeho touhou je osobní štěstí. Jeho dosáhnout podaří se málo lidem. Již přiblížení se jemu znamená mnoho. Neurotik nebývá šťasten. Chraňme se před neurosou. Neurosa, toť ve většině případů nespokojenost. Je to nedostatek řešení. Konflikty vytvoří situaci těžko řešitelnou, a neurosa jest reakcí na tuto situaci. K tomu přistupují škodliviny: chvat, hluk, málo spánku, strach, nedostatek odpočinku. Moderní

*) Předneseno v Rozhlase.

život je bohatý na obojí. I na konflikty, i na vyjmenované škodliviny.

Takový nepříjemný konflikt nastává, máme-li býti na dvou místech současně. Z prvního odcházíme předčasně, na druhé přicházíme pozdě. Spěcháme a přece obojí nechytíme. Do konfliktu přicházíme, spěcháme-li a zdržuje nás někdo a přece si netroufáme ukončiti rozhovor. Do konfliktu přicházíme, vyřizujeme-li několik věcí současně a stále jsme ještě odvoláváni k telefonu. To jsou právě škodliviny moderního života. Stejně pracujeme-li v přílišném hluku a je-li naše pozornost stále něčím odváděna.

Nepříznivě na nás působí, máme-li důležitou práci termínovanou a termín je kratší, než za jaký možno ji podle svědomí dobře udělat. Na mnohé nepříjemně působí kontrola před ukončením práce. Někteří choří nedovedou se ani podepsat, dívá-li se jim někdo do pera. Umělci neradi ukazují svá díla před definitivním ukončením. Je-li kontrola přísná a nesprávně kritická, vzniká stav neblahý. Očekávání výtek působí nepříznivě jako každé očekávání nepříjemné věci. Vznikají neurosy z očekávání. Mnoho lidí je silně rozčileny, ví-li, že se bude v divadle střílet. Očekávání zkoušky ztrpčí často kandidátovi veškerý čas před zkouškou. Očekávání, strach, nejistota působí neblaze. Neurované poměry obchodní, strach před propuštěním z úřadu, před snižováním platu dává vzniknouti neurosám. Mnozí lidé bojí se nyní možnosti války již docela neuroticky. Ten, kdo stabilisuje poměry, velice se zaslouží o duševní zdraví.

Práce je požehnání, lék. Musí býti dělána s chutí, t. j. svobodně zvolena, nesmí býti dělána do únavy, musí býti dobře honorována, účelná a zřejmě užitečná celku. Schází-li některá z těchto podmínek, práce taková působí neblaze. Velikým trestem byla práce Sisyfova a nošení kamenů na pranýř a odnášení jich zpět. Byla to muka duševní, ne tělesná.

Odpočinku se musí řádně využít; po velké vyčerpávající práci nejlepším odpočinkem je úplná nečinnost; je lepší než zábava. Po menší práci zábava. Celý týden pracovat namáhavě duševně a v neděli se značně unavit tělesně není hygienické. Stejně není hygienické po duševní práci hledat osvěžení v šachu.

Hlavními sloupy života jsou povolání a manželství. Druhé se dá změnit, prvé často těžko. Úzko je člověku, když vidí, jak často lehkomyšlně se vybírá povolání. Přihlíží se k hmotným výhodám. Oč šťastnější a duševně zdravější je ten, kdo koná rád svobodně zvolené, třeba nevýnosné povolání, než ten, jenž s nechutí koná povolání třeba výnosné.

Nejhorší ze všeho je šedivý, fádňí život. V poušti života musí býti oasy. Každý se musí stále na něco těšit. Musí míti své drobné radosti. Jsou to světla ve tmách. Nešťastný je blaseovaný, stejně jako ten, kdo nemůže si, ať pro nedostatek času nebo peněz, nebo obojího, jich dopřát. Propadne určitě neurose. Říkal jeden moudrý člověk: Krátce jsme živí a dlouho mrtví; neodpírejme si radosti.

Člověk je individualita, individualita, která se chce uplatnit. Každé omezení rozpětí své individuality nese nepříjemně. Vede to k těžké neurose. Svoboda je největší statek. Její plné rozvinutí ovšem není možné, ne-

dopisy

Národní student odpovídá

Vážená redakce!

Dovoňte, abych odpověděl na poznámku „Tedy alcazarští kadeti“ v „Přítomnosti“, v níž p. Kladiava formou zdánlivě objektivní chtěl si všimnouti vývoje ve studentstvu, k čemuž mu daly podnět mé dvě věty z „Národního studenta“.

Správně říká, že studentské věci patří do oblasti politické, podceňuje však jejich výraz, když je charakterizuje jako politickou hašteřivost. Příčiny ideového vývoje a rozvrstvení studentstva jsou hlubší a nedají se odbýt obviněním z kobzínkovštiny. Dva tábory, jež každoročně spolu zápasí, jsou dva myšlenkové světy. Národní část (a většinu) studentů představoval letos Demokratický svaz nár. studentstva; složky v něm sdružené poznaly, že mají tolik společných bodů, že společný postup je přirozeným důsledkem. Naše stěžejní zásady: boj za národní a státní myšlenku, opravdovou demokracii, silnou armádu a nesmiřitelný boj proti komunismu, došly radostného ohlasu u studentů. Nikoho jsme nevykloučovali ze spolupráce — mimo komunisty. Je věcí „státotvorných“ soc. dem. a nár. soc. akademiků, že raději spolupracují se „státními“, ale pokrokovými komunisty, než s fašistickými studenty, jak se říká nám. Socialistické koncepci jsou milejší komunisté, rozvracející armádu, než „zfašisovani“ studenti, kteří chtějí zdravou a silnou armádu. My jsme podle naší levice fašisté; kdo by o tom pochyboval, tomu snad postačí fakt, že národní student Otto Seitz našel slova obdivu pro čin alcazarských kadetů a že tomu národní právníci tleskali. I p. Kl. uznává hrdinnost toho činu, v jeho motivu se rozcházejme. Doporučuji mu, aby si pozorně přečetl úvahu G. Wintra z téhož čísla „Přítomnosti“. Pozná potom, že to Španělsko, proti němuž bojovali alcazarští kadeti, nebylo tak nevinné, spravedlivé a pokrokové, jak je on líčí, aby tak dokázal ohavnost, již jsem se dopustil. Přiznávám se, že se obdivuji alcazarským kadetům stále. Domnívám se, že i demokracie potřebuje osobní statečnosti a že má k ní i vychovávat.

Nemenší mé provinění vidí p. Kladiava, že chci, aby mladá inteligence tvořila odkaz příštím generacím. Protože — podle něho — máme ve své minulosti už dost odkazů a tradice, takže nové jsou zbytečné. Nebo je jejich výroba monopolem pro socialistickou ideologii? Jsem však přesvědčen, že každý jedinec má právo tvořit nové hodnoty, že každá generace má právo — ba dokonce povinnost — vytvořit díla, jež by mohla být skutečným odkazem. Při měření hodnot nelze postupovat tak, že, co není levé, je špatné a vlastizrádné. A konečně jaké odkazy nám zanechal socialismus po stránce osobní statečnosti? Hrdinnost německých soc. demokratů v r. 1914? Hrdinný odpor německé soc. demokracie proti Hitlerovi v době jeho příchodu?

Z českých dějin se vytáhlo na mne, co se dalo. Těší mě, že i na druhé straně konečně dějiny něco znamenají a že tradice není pro levici něco přežitého. Ale je třeba být důsledný vždy, a ne dovolávat se tradice jen, když se to hodí.

Náš nový národní odkaz podle p. Kl. je: povstání proti vlastní vládě, odboj ctižádostivých generálů, služba cizině (naši komunisté?), pobíjení vlastních lidí s pomocí cizích hrdlořežů, ničení vnější a vnitřní — to vše jsou přesně citované líbeznosti o ideálu národním studenta Otty Seitze a nacionalisticky studujících právníků, jak jej vidí p. Kladiava. A co jsem vlastně napsal: „Máme jediné přání: aby československá národní mládež vyhladila bolševické učení a vybudovala národní československý stát. A aby národní studentstvo svou účastí v tomto zápase vytvořilo příštím gene-

boť plné rozvinutí svobody jednotlivce znamená omezení svobody druhého. Proto zákony omezily do jisté míry svobodu. Omezení toto v zájmu duševní hygieny má však být jen to minimálně nejnужnější. Běda člověku, jenž jest spoután dogmaty a různými -ismy. Potácí se z konfliktu do konfliktu. Člověk svobodný a mravně vyspělý nepotřebuje těchto direktiv svého myšlení a jednání. Jemu stačí mravní zákon v něm.

Mnoho neuros vzniká ze společenského života. Jsme lidé na kře. Udělejme si tu kru útulnou a neztrpčujme si ji. Náboženství vyslovilo dvě základní these duševní hygieny: lásku k bližnímu a: co nemáš sám rád, nečiň jinému. Život ve společnosti, nemůže-li dáti lásku k bližnímu, má dáti alespoň zdvořilost. Hrubost, křik a nedostatek zdvořilosti působí duševní otrěsy. Oč hladčeji plyne jednání na tržišti života při zdvořilosti. Zdvořilost působí příznivě na druhého, působí příznivě i na nás samé. Máme větší uspokojení, než když jsme něco vyhráli křikem. Od převratu se u nás mnoho změnilo k lepšímu. Pravá demokracie bez zdvořilosti není myslitelná, demokraté prosí a děkují si navzájem.

Člověk je tvor společenský, jen ve společnosti je mu dobře. Samotář je patologický typ. Sdílnost je úleva. Sdílená radost, dvojí radost, sdílené hoře, poloviční hoře. Sdílnost nutno odměnit vřídlostí. Sdílnost dává poctu důvěry. K sdílnosti nutno ovšem volit vhodného člověka. Kdo svou duši vylévá před každým, stává se ovšem směšným, a kdo člověku spěchajícím u nádraží vykládá svá životní zklamání, obtížným.

Silní ovšem nejsou sdílní; každý má mít ve své duši koutek, kam nikoho nepustí. Rodinná zahrada, jež stává se promenádou, pozbude půvabu.

Dalším pramenem neuros je nenávisť. Vše neukojené vede k neurose. Nenávisť ukojiti zakazuje trestní zákoník: tak nenávisť zbytečně spaluje nositele. Naše noviny jsou plny nenávisti. Je to těžký poklesek proti duševní hygieně, a žurnalisté, rozsevači této nenávisti, berou na se velikou odpovědnost před státem a národem. Velikonoční mír by měl být celoročním mírem. Ostatně afekt je špatný argument. Rozčilovati denně čtenáře novin je totéž jako vstříkovati jim denně jed, působící zhoubně na cévy a nervstvo. Rozčiliti se při čtení novin je rozhodně škodlivější než nadýchat se vzduchu znečištěného kouřem.

Je na místě dietetika čtení. Nedovedeme-li hleděti na věci klidným pohledem vyrovnaného člověka pod zorným úhlem věčnosti, nečteme knih, které svým obsahem nás jakýmkoliv způsobem popuzují a rozčilují.

Zato budme vděční těm, kteří nás rozveselí. Smích je dar bohů, je osvěžující lázeň duše; smích upřímný, ne ironický pošklebek. Smích a veselost v nás všechno napětí uvolňuje. Smíchem okříváme, smíchem se léčíme. Veselý večer je prospěšnější než tuba nervového léku.

Románská rasa umí se smát. Též Anglosasové to výborně dovedou. Humor slovanský nebývá často čistým humorem. Smysl pro humor je veliká přednost. Hledme jí v sobě vypěstovat. Snažme se na věci se dívat s hlediska humorného, jak lehčeji se nám bude žít, oč snáze vyřešíme napjaté situace.

Učiňme každý svojí povinností přispěti k duševnímu zdraví národa. Pro sebe dopřávejme si drobných radostí, odpočinku a zábavy, pro jiné budme zdvořilí. Pro sebe a pro jiné zbavme se nenávisti a naučme se smát upřímným smíchem prostého člověka.

racím odkaz podobný tomu, který pro národní Španělsko vytvořili alcazarští kadeti.“ — Do španělských dějin vstoupí alcazarští kadeti jako řídký zjev osobní odvahy, jako důkaz, že i dnes dovede myšlenka získat srdce a mysli lidí. Chci-li, aby čl. studentstvo zanechalo památku své účasti na budování čl. národního státu, podobnou činu alcazarských kadetů, je to kobzínkovština? Či je jí snad přání po vyhlazení bolševického učení a po vybudování národního československého státu? Ztotožňuje-li red. Kl. tyto požadavky se službou cizíně, pobíjením vlastních lidí s pomocí cizích hrdlořezů atd., je mi líto čtenářů „Přítomnosti“, kteří tomu mají věřit. Stejně, jako když musejí číst v náznamech tvrzení, že náš ideál je blízek kobzínkovštině a že národní studenti touží po napodobení. Je známo, kdo přepadl židovské kasárny, to ovšem nevádí p. Kl., aby neobvinil z toho celou pravici. To bychom mohli stejně — a možná, že spravedlivěji — obvinil naši levici ze smrti dra Rašina.

Jsem hrd, že patřím mezi národní studenty a nestydím se za to, že před mé jméno je dán titul národní student s despektem, který vytvořit dovede pouze levicový intelektuál.

Pan Kl. je nebo se snaží být intelektuálem, a proto radí levicovým studentům, aby říkali konečně něco podstatného levicového, aby se pokoušeli o vlastní formulaci svého životního a generačního programu. Prozradím, že Stud. nár. sjednocení již to učinilo, neboť formulovalo svůj program v brožuře „O pravý řád národní společnosti“, kterou současně p. Kladišovi zaslám, aby se z ní dověděl o povstáních a vraždách, jež připravujeme.

Pan Kladiš končí, že už kobzínkovština byla státu a národu nebezpečná. Tím nebezpečnější by byla alcazarská kadetština. Dodávám: Československému státu a národu byly nebezpečnými 14. říjen 1918, snahy o milici, agitace proti armádě a pod. Chápu, že není v tendencích toho fakt, že mladá inteligence chce být osobně statečná a že chce mít svůj vlastní postoj ke všemu, tedy i k socialismu, že chce být generací československou a ne internacionální. Nechci se šířit dále, vím, že mnohé zůstává nevyjasněné, ovšem je otázka, zda „Přítomnost“ by byla ochotna věnovat místo studentské diskusi. Snad by pozitivně mnoho nepřinesla, přece by však ukázala, jak se u nás skresluje a falšuje. Jak jsou fašisty nazýváni studenti agrární, nár. sjedn., lidovci a živnostníci a jakými demokraty ve skutečnosti jsou komunisté a jejich duševní a myšlenkoví soudruzi a bratři.

Naše práce a program jsou na každý způsob národně a státně zdravější a krásnější. Protože chceme silné a šťastné Československo, protože se hlásíme k duchu 28. října 1918. Čtenáři ať posoudí, kdo se dopouští zrady: zda ti, kdo v 28. říjnu vidí věčnou sílu národa, nebo ti, jejichž ideálem stále zůstal 14. říjen 1918.

Otto Seitz.

O celostátní týdeník

Vážená redakce,

dovoľte, abych ke článku „Zase jeden monopol“ z minulého čísla „Přítomnosti“ podotkl toto:

Technicky i obsahově dokonale vybavený filmový žurnál československý zdá se mi nezbytností. Nemusím — doufám — právě v „Přítomnosti“ dokládati, co všechno naše demokracie zanedbala v oblasti propagandy a co znamená propagačně film. Právě výtky, které činí uvedený článek dodatku „Léto dvou presidentů“, s nimiž plně souhlasím, jest potvrzením stanoviska, že filmová propaganda musí být u nás velkoryse a ze základu organizována. Považme, čeho docílujeme jen na příklad filmová propaganda rakouská, jejíž celostátní týdeník jest cennou podporou vládní a jest i v biographech velmi vítán.

Takový žurnál nesměl by se jen obíratí tematy domácími a tím zprovincialisovati celý žurnál. Žádoucí by byl především žurnál Malé dohody, tedy Československa, Jugoslaviie a Rumunska, ale celá polovina rozsahu musila by býti věnována událostem světovým. K tomu cíli byla by nutna dotace taková, aby výměnou a za úplatu bylo možno získati při nejmenším tak rozmanitého obsahu z událostí světových, jež jsou půvabem nynějších žurnálů cizích. Neodůvodněna jest též obava, že by častější návštěvníci biografů se setkávali se stále stejným programem. Současné vydávání několika žurnálových versí by toto nebezpečí odstranilo.

Hlavním požadavkem jest technická, redakční i fotografická dokonalost, nejmodernější výzbroj přijímacích aparátů a dostatečná dotace celého podniku.

Článek „Přítomnosti“ dovolává se propagace, které dopřávají cizí týdeníky naší věci v cizině. Nuže, právě tato propagace jest nepatrná a jest daleko v náš neprospěch znehodnocena velkým počtem snímků, u nás předváděných, které — censurně nepostižitelné — bezděčně nebo vědomě odporují našemu duchu, citění i státním potřebám.

Naše kinematografie jest po technické stránce dnes na takové výši, že může vyrábět aktuality dokonalé a poskytnout při této činnosti mladším silám možnost školení k další filmové práci. Čeho se nám dosud nedostávalo, bylo odpovědnější kulturní a politické vedení aktuálních filmů a nedostatek finančních prostředků. Ty mohou být, po vzoru jiných států, opatřeny povinným předváděním celostátního týdeníku.

Není pochyby, že jsou u nás k výrobě velkorysého týdeníku dány všechny předpoklady a že týdeník takový by byl na prospěch státu i majitelů a návštěvníků biografů.

Doufaje, vážená redakce, že dopřejete místa těmto řádkům, znamenám

v dokonalé účtě

Miloš Havel.

Káva mocha Bon Ami - ta káva mezi kávami

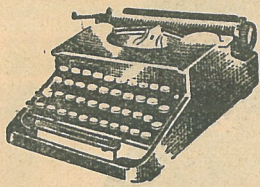
Šťěstí potkává lidi v životě, v obchodě i povolání - nejvíce však štěstí potkalo hráče třídní loterie. Přes 1.300.000.000 Kč bylo jim státní pokladnou beze srážky vyplaceno

2

TISÍCE KRÁSNÝCH PŘEDMĚTŮ -
TISÍCE KRÁSNÝCH DÁRKŮ!

KAREL KELLNER V PRAZE

zřídil na Václavském náměstí č. 25 na nároží paláce pojišťovny Generali nové vzorné papírnictví, které je svou vnější i vnitřní úpravou, neméně však svým vynikajícím výběrem zboží skvělou pozoruhodností Prahy. Jakostní spolehlivá zlatá pera, jemné dopisní papíry vybraného vkusu a jiné papírnické zboží pro každou potřebu.

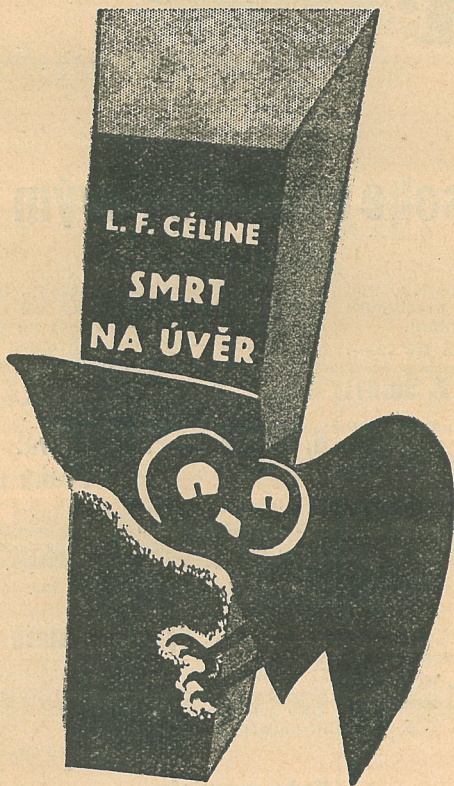
NENÍ TO NÁHODA, že již přes jeden a půl milionu lidí píše na stroji CORONA

Solidnost a stále zdokonalovaná konstrukce při levné ceně jsou příčinou této rozšířenosti. Pište o prospekt na nový model CORONA STANDARD. – 10 průklepů, lehký úhoz, přemykání v typovém koši. Všechny vymoženosti nejmodernějších i velkých strojů.

GIBIAN a spol., PRAHA II, Štěpánská 32. Tel. 35151-53

Navštivte výstavu

nejnovější knižní produkce nakladatelů,
sdružených v Kmeni, otevřenou denně
od 8-16 hodin
v Bratislavském uměleckém kabinetě,
Bratislava, Dunajská 21. Výstava potrvá
až do 24. XII.

NOVÝ ROMÁN
L. F. CÉLINA
PRÁVĚ VYŠEL

Subskripční lhůta do 31. XII. 1936
Subskripční cena: Váz. 90 Kč. V polokož. vazbě 110 Kč
U KNIHKUPCŮ

VÁCLAV PETR - PRAHA

KNIHOVNA
JEST OZDOBOU DOMOVA.
NAŠE NOVÉ SESTAVOVACÍ KNIHOVNY
JSOU KRÁSNÉ, ÚČELNÉ A LEVNÉ.
ILLUSTR. KATALOG ZDARMA A FRANKO
Feem
V PRAZE II., VODIČKOVA 32.
PALÁC - U NOVÁKŮ. TEL. 23312.

V BRATISLAVĚ Laurinská 22, telefon 1128
V BRNĚ K. VÁGNER, Česká 16.

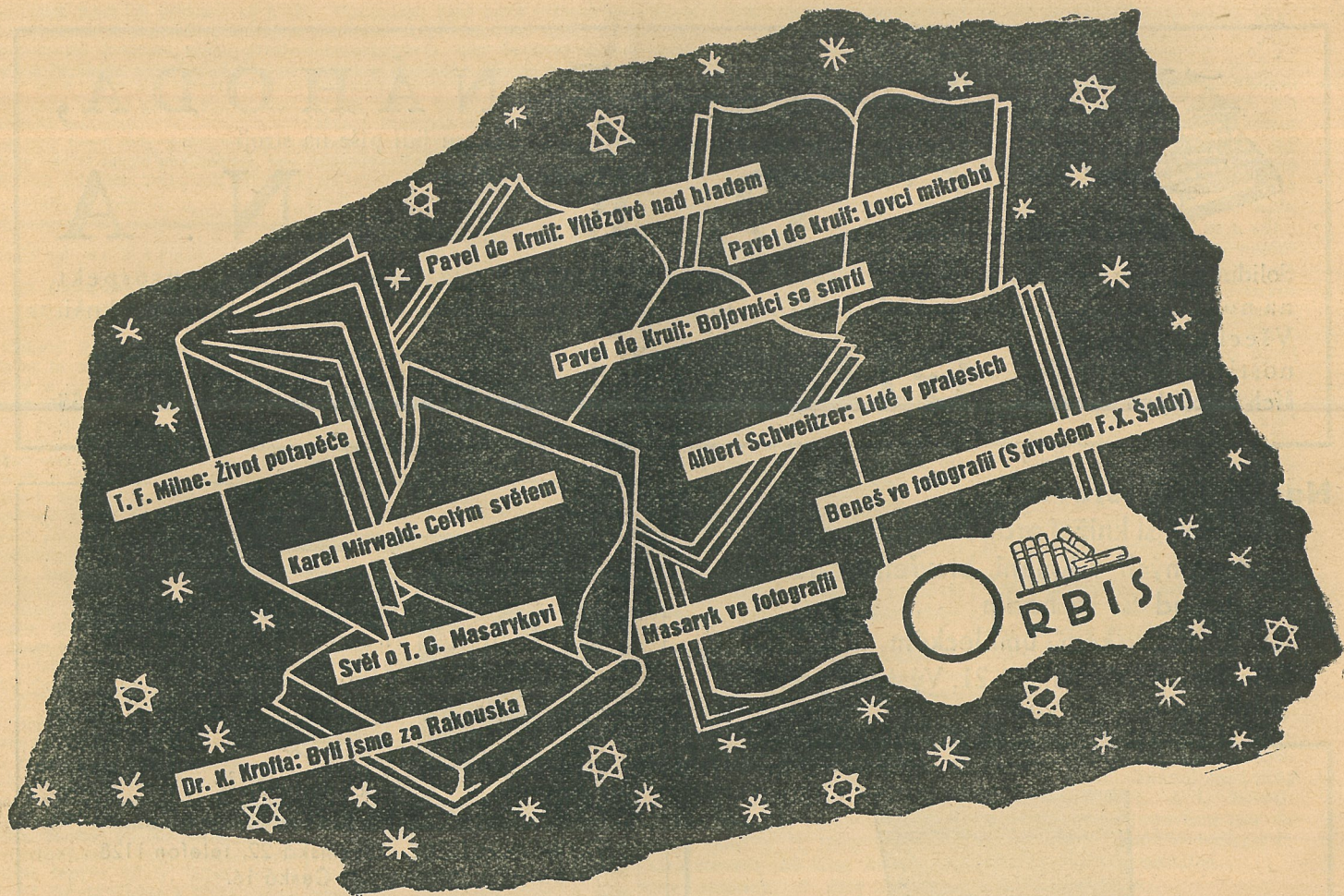
BANKOVNÍ DŮM

PETSCHEK A SPOL.

PRAHA II,
BREDOVSKÁ 18

ADRESA TELEGRAMŮ:

P E T S C H E K O M P

Ani jedna vás nezklame! Vyberte si pro sebe i za dárek svým milým!

Paul de Kruij: Bojovníci se smrtí

Podarí se prodloužit nám život? O tomto zápasení se smrtí a o nezdolné snaze „Lovců mikrobů“ jedná tato knížka, jedna z nejkrásnějších v naší literatuře. 4. vydání!
Kč 45.—, váz. Kč 55.—.

Paul de Kruij: Lovci mikrobů

Není dramatičtější četby nad tyto pohledy do zákulisí laboratoří a do života jich hrdinů. 4. vydání!
Kč 45.—, váz. Kč 55.—.

Paul de Kruij: Vítězové nad hladem

Portréty zápasníků s nejstrašnějším lidským nepřitelem — hladem.
Kč 45.—, váz. Kč 55.—.

T. F. Milne: Život potapěče

Podmořské povídky „Tisíce a jedné noci“, ale nevymyšlené. Autorův popis hlubin, světa plného nebezpečí, tajemství a dramatu je pro českého čtenáře zjevením.
Kč 25.—, váz. Kč 35.—.

Albert Schweitzer: Lidé v pralesích

Nová legenda o lidském milosrdenství. Kronika hrdinského života misionáře v zemi hrozných nemocí a stálého nebezpečí. 2. vydání!
Kč 50.—, váz. Kč 65.—.

Karel Mirwald: Celým světem

Jen vynikající zjevy cestopisné literatury obsahuje tento výběr. Provede vás od pólu až do srdce Afriky a ušetří vám četby celého stohu knih. Z obsahu: Býčí zápasy — Život v džungli — K pyramidám — Černošský ráj — Na lovu žraloků — Letadlem k jižní točce atd.
Kč 55.—, váz. Kč 70.—.

T. A. Lawrence: Bouře nad Asii

Vzpomínky jednoho z největších dobrodruhů světa na čin, za který byl nazýván „nekorunovaným králem Arabie“, doplněné o jeho vlastní životopis. 3. vydání!
Kč 45.—, váz. Kč 55.—.

Masaryk ve fotografii

Slovem uvádí Karel Čapek. 96 hlubotiskových příloh. Tyto obrázky vám řeknou o prezidentu Osvoboditeli víc než celé knihy. 4. vydání.
Vázané Kč 75.—.

Beneš ve fotografii (S úvodem F. X. Šaldy)

Radostná a pestrá obrazová kronika intimního a veřejného života našeho druhého presidenta a jeho činnosti domácí i zahraniční. Krásné svědectví o čínorodém a statečném úsilí vůdce a bojovníka. 2. vydání.
Vázané Kč 75.—.

Dr. E. Beneš:

Světová válka a naše revoluce

Toto dílo je základem historického poznání a pochopení velké epochy dějin národních. Je to nejuplněnější historie československé revoluce.
3 díly Kč 90.—, váz. Kč 120.—.
Na lepším papíře jen váz. Kč 230.—.

Svět o T. G. Masarykovi

(Vavřín spravedlivému.)

Sborník projevů. Kniha národní hrdosti a sebevědomí, jejíž každý list je popsán uznáním i věčným rozbořením ciziny a představitelů jejího kulturního a politického života. Uspořádal J. Fischer.
Kč 38.—, váz. Kč 50.—.

Dr. K. Krofta: Byli jsme za Rakouska ...

Obsáhlé dílo o 642 stranách, objasňuje hlavní složky našeho státního a národního života v době, kdy se nad námi klenul cizí krov staré habsburské říše.
Kč 98.—, váz. Kč 110.—.

H. W. Steed: Třicet let novinářem

Svědectví a pozorování muže skutečně nezávislého a zasvěceného do nejdůležitějších dějin.
2 díly Kč 90.—, váz. Kč 120.—.

Mein Kampf

Vyšel ve věrném výtahu česky. Zpracoval dr. F. Bauer. Z obsahu: Židovský jed — Plavá rasa — Měncenní Slované — Výboj na východ — Hřích demokracie — Dábejská Francie — Kult těla — Bůh války — Němci, spojte se! — Zánik malých národů atd.
Kč 35.—, váz. Kč 50.—.

N. Melniková-Papoušková:

Praha před 100 lety

Skvělá kniha o Praze, obsahující tentokrát dobu nad jiné zajímavou a pro město i národ důležitou. Její dokumentárnost je posílána množstvím (celkem 112) krásných ilustrací.
Kč 120.—, váz. Kč 140.—.

A. A. Hoch: Vynálezy, které změnily svět

11 vzrušujících kapitol o tajemství vynálezců a vynálezů. Mohutné tempo vývoje moderní techniky zachycuje tato reportáž, jedinečná v naší literatuře. 190 vyobrazení!
Kč 70.—, váz. Kč 85.—.

Naše maminky

Dětem i dospělým darujte pro potěšení i poučení Básně, vzpomínky a studie. — Přes šedesát osobností českého kulturního světa vyznává se v tomto sborníku ze své vděčnosti a lásky k matce. Uspořádal dr. J. Fischer a František Halas.
Kč 29.—, váz. Kč 39.—.

Slovenské matky

Uspořádal Andrej Kostolný. Vzpomínky slovenských básníků, spisovatelů a politiků.
Kč 35.—, váz. Kč 45.—.

Děti dětem

Sborník dětských prací. Uspořádal Pavel Sula. Kresby V. A. Slavíčka. Knížka je plna zajímavých pohledů do dětské duše.
Kč 29.—, váz. Kč 39.—.

Nakladatelství „ORBIS“, Praha XII, Fochova 62 - K dostání u všech knihkupců